

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 6

SISUKORD: 1) Tähelepanekuid Rahvusvahelise Naisliidu üldjuhatuse ja komisjonide istanguilt ja esimeselt Maanaiste kongressilt. 2) Kas vajab naine töökaitset. 3) Kui on möödunud torm... 4) Tänapäeva Hiina naisliikumine. 5) Katriina II sotsiaalse valitsejana. 6) Eva needmine. 7) Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu tegevus 1928. 29. a. 8) Kroonika 9) Küsimused ja kostmised.

PERENAINE: 1) Kunstilise loomingu väärtusest käsitöös. 2) Suvilillede kasvatamisest. 3) Toore ja keedetud piima tarvitamisest. 4) Kas silgust saab maitsevaid toite. 5) Rabarber. 6) Sulepatjade päevitamine ja pesemine. 7) Palkamine. 8) Tolm ja selle vastu võitlemine. 9) Marjapõõsad sügisel. 10) Käsitöö ja rietus.

"Naiste Hääl"

**Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Jlhub 1 kord kuus.**

Toimetaja: MARIE REISIK
Väljaandja: Eesti Naisorganisatsioonide Liit
Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9 Telef. 13-91

Toimetus ja talitus asub:
TALLINN, Rataskaevu tänav 22
Avatud kella 12—2 Telefon 13-26

**Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehel-
tellimiste vastuvõtjad.**

Tellimise hind: poolaastaks — 2 kr., aastaks — 4 kr. Üksiknumber 40 senti.
Väljamaa tellimine 5 kr. 50 s.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 30 krooni. 1 mm ühel veerul — 10 senti.

CARTIER-BRESSON
PARIS

PESUKINDLAD PARIS VÄRVID

KÄSITÖÖLÕNGAD

Esimese klassi prantsuse vabriku
saadused

Kaitsemärk

„A la Croix“

PESUKINDLAD VÄRVID
(300 värvi)

Märkniiidid

Pärllõngad

Brillanté d'Alger (Mouliné)

Heegeldamise niidid

liri lõngad

Linased lõngad

Hedebo niit

Nõelumise lõngad

Asutatud aastal 1825

MÄISTE HÄÄL

E. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 6

Juuni 1929

III aastakäik

Järgmine «Naiste Hääl» ilmub läinud aasta eeskujul
kaksiknumbrina Nr. 7 ja 8 juuli kuu esimesel poolel

Tähelepanekuid Rahvusvahelise Naisliidu üldjuhatuse ja komisjonide istanguilt ja esimeselt Maanaiste kongressilt

9-11 apr. kuni 8-da maini Londonis peetavad N. Naisliidu nõukogu ja komisjonide istangud, ning Esimene Rahvusvaheline Maanaiste kongress kujunesid juurejooneliselt rahvaste koostöökä.

Koosolekutest võtsid osa 40 rahvuslikku naisliitu 176 esitaja kaudu. Peale selle oli kokku tulnud veel palju asjast huvitatuid pealiskulajaid.

Koosolekute ja kongressi ühine pidulik avamine leidis aset juures Westminsteri kirikus. Termitajate hulgas oli Briti peaminister Baldwin, kes kõrgest hinded naiste tööd, tunnustades N. Naisliitu, kui Rahvasteliidu ema ja loonitades naiste suurt üleilmalist tähtsust eriti avaliku arvamise mõjutamises. Rahvasteliidu poolt tõi termitusi printsiess Radziwill.

Neljal esimesel päeval peeti komisjonide istanguid. Järgmised päevad olid pühendatud nõukogu ja juhatuse koosolekutele ning etakursioonidele.

Koosolekutest waba aeg oli täidetud mitmekesiste wastuwõtubega, pidustustega ja kõnekoosolekutega. Tutwustamiseks Inglise eluga ja sealsete tähtsamate organisaatsoonidega küllwasti külastati üle õige mitmekesiste kuttsetega.

Nii oli pühapäeval, 5. mail ka Eesti jaatkonnas korraldatud suurem wastuwõtmine, millest proua Kallas'e laffel kuuksel võtsid osa umbes 150 külastit. Pea terve Rahvusvahelise Naisliidu juhatus oli ilmunud. Tuju töötis Martu Naisliidust jaadetud termitustelegramm, millele Inglise Naisliidu juhataja ettepanekul jaadeti wastutelegramm. 6-dal mail korraldati suur rahvusvaheline rongikäik. Eesti osa selles korraldas pr. Djanon, kes külastajena osa wõttis ka kongressi tööst.

Et komisjonid töötasid ühel ajal, oli mul wõimalik osa wõtma ainult Hariduse Komisjoni istangutest. Neil istangutel tutvumedi nais keel- ja kõrgema hariduse küsimusega ühiskutes riikides ja maades. Selgus, et igal pool on naistel jamad wõimalused, kui meestelgi ülikooli astumiseks ja enamjao profesioonidele ettevalmistamiseks. Ühiskutes maades tuleb waid keelkooli hariduse saamine tütarlastele kallim, kui poeglastele.

Igal maal on naistele awatud tee teaduskultude kraadide saamiseks ja naised ei jäta ka jeda wõimalust kasutamata.

Inglismaal ja mõnes kohas Saahamaal tuntakse puudust naisülikoolidest. Ka on Inglismaal meestel suuremad wõimalused stipendiumide saamiseks, kui neid on naistel.

Witme maa naised kaebasid et peale hariduse omandamise on neil üpris raske wastawat tegevust ja teenistust leida. Paljuis riikes awalik arwamine ei luba mitte abielunaisele teenistuskohata pidada. Ameerika ühiskirikides, kus muudu naised waga wabad, on mitmes osariigis siiski veel wiikis, et naisõpetaja abielludes kaotab oma koha automaatselt. Itaalias on aga abielunaine igalpool eelistatud wallalijele naisele, mis on seletatam rahwa juurekaswu piirietega.

Toodi ette veel raskesti, millised tekiwad ühiskutes riikides selle tõttu, et liig palju kodanikke lähed teoreetilistele aladele ja ei leia päraft omale wastawat tegevust. Nii seijawad peale Eesti ka teised riigid probleemil eel, kuidas wähenhada õpilaste arwu keel- ja ülikoolides ja juhtida andekat noorjugu enam praktikistele

aladele, mis nende tulewiku ja riigi seisukohalt tulu-
jam. Noorhi ehitajalt kuulmine, et seal praegu ellu kut-
jutakse kehtfool, kus tütarlapid wõiwad walida omale
teoreetilise eht praktilise haru, ning piiratakse andeka-
maid õpilasi juhtida praktilistele aladele. Sel wiisil
loodetakse ülesajada haritlaste üleprodukttsioonist.

Seelewa aasta töökandase wõttis Hariduskomisjon
wähemusrühwaste hariduse küsimuse selgitamise ja
uuringu, kurdas mõjub isiku ja tema tulewase tegevuse
peale wõõrakeelne kool. Nagu selgus, on paljudes riis-
tides vähemusrühwad weel jamas seisukorras, nagu
olime meie Wene ajal.

Ka awaldati poowi, eriti Norra ja Austria ehitajate
poolt, et tulewikus komisjon wõtaks üles küsimuse, kui-
das walustada tütarlapid ette ema ja perenaise kut-
sele ja juurdleks, mis tehakse praegu mitmesugustes riis-
tides naiste arendamiseks, et nad oleksid head emad ja
head kodanikud.

Ühijelt Naissõidu koosolekutelega peeti Londonis
E s j i m e s t R a h w a s w a h e l i s t M a a n a i s t e
K o n g r e s s i, kus olid esitatud 24 rahvuslist maa-
naiste organisatsioonid umbes 50 esitaja laudu.

Kaks esimest kongressi päewa pühendati aruannetele
ühijute rahwaste maanaiste organisatsioonide tege-
wuse kohta. Neist aruannetest wõis tähele panna, et
maanaiste liikumine peaaegu igal maal on energiliselt
hoogu wõtnud ja et organisatsioonid ei puudu ühegi
mail, kus elanikke õredalt ja wahest 100 kilomeetri
tagant tuleb koosolekutele ja kirjustele kofku tulla, nagu
see on Lõuna-Aafrikas.

Maanaiste organisatsioonide raskuste üle räägiti
mailt, kus walitsemas katoliiklik usk.

Aruannetest eriliselt wõis tähele panna jeda leplikust,
mis walitseb Põhjamail (Soomes, Rootsis, Norras,
Taanis) maa- ja linna-perenaiste wahel. Perenaiste
seltsid nii hästi maal kui ka linnas on koondatud ühijele
kehtfoolile ümber ja leiawad palju ühist sihteis ja töös
perenaise kutse tõrgemale järjele tõstmises.

Hollandis on tähelepanu aratav asjaolu, et seal
wõetakse perenaiste seltsi liikmeks wastu ainult meid
naisi, kes perenaiste kutsefooli lõpetanud. Sellega kat-
tatakse kaasa mõjuda, et kõik naised omaksid wastawa
kutsehariduse.

Eriliselt arutati küsimust, kas ja kui palju toetab

riit perenaiste ettewõtteid. Siin oli pilt igaspoolt ije-
jugune. Kõige rohkem aineliselt kindlustatud on Ameerika
perenaisted, kes seaduse järele saamad iga aasta
kindla koostuse föderaal summadest. Selle wastu tööta-
wad Inglise organisatsioonid täitsa omal jõul. Mul
oli juhus wõibida ühel Inglise maanaiste seltsi (Wo-
mens Institut) koosolekul ja jälgida nende tegemusi.
Peale ametliku koosoleku oli kõne wäljastpoolt kutjutud
isiku poolt Wenemaa olude üle. See näitab, et Inglise
perenaisted tunnendawad huwi wäga mitmesuguste küsi-
muse wastu ja piirawad igakülgselt oma filmaringi
laiendada. Kõnele järgnes tegebit oja, mis seltsis selles,
et neli jaltküliiget demonstreerisid teistele mitmesuguseid
käsitöid, — üks waiwabudumist, teine piisfikumitamist,
kolmas tikanduse pisteid ja neljas jowapattjade wal-
mistamist. Nii õpiwad Inglise perenaisted liiketsele kääst
ilma palgataise instruktoriga. Muudugi mõista, puudub
sarnasel õppimise wiisil kindel jüsteem.

Sel kongressil oli esimene juhuse, kus maanaisted
wõisid tunda rahwuswaheliste sidemete tähtsust nende
kutsealal ja ka enda tähtsust rahwuswaheliste sidemete
loomises. Kuudas sarnased kongressid rahwaste tunn-
nemiseks kaasa aitawad, näitab asjaolu, et Ameerika
esitaja, kes pidi kongressi wiimajal päewal esinema pi-
stema kõnega, ei saanud oma ettevalmistatud kõnet
mitte tarwitada. Nimelt oli ta oma kõne walmistanud
arwamises, et ainult Ameerika perenaisted on hästi
õrganiseeritud ja suurt tööd teinud ning wõiwad igale
teisele endid eestujuts seadida ja juhatust anda. Siin
pidi ta aga tunnistama, et kongressi tema arwamised oli
täitsa ümber liikunud ja ta leiab, et Ameerika perenaiste-
tel ka Euroopa omadelt palju õppida on.

Ühel meelel tunnistati tarwiktuks alaline rahwus-
waheline maanaiste koondus. Esialgu waliti korraldau
komitee, kes wäljastõttaks järgmise kongressi kawa, mil-
line õhustati kofku kutjuda tulewal aastal Wiinis,
ühel ajal R. N. L. pea koosolekuga. Uue isejaisma rah-
wuswahelise organisatsiooni loomist ei pooldatud, waid
õhustati esialgu jääda R. N. L. juure, jekt lõpuks
on ju kõigil naistel palju ühijeleid sihte. Seelewal kong-
ressil Wiinis tulewad õhustamisele tulewiku koostöö
moodused ja tegebitu elu probleemid.

Kongressilt lahutati jöpradena ja tundega, nagu
oleks olemas ainult üks ühine rahwas, tel palju ühi-
jeid juhte ja ideid.

Alma Martin.

Kas vajab naine töökaitset?

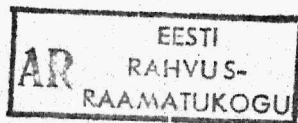
Üksikisikud ja organisatsioonid on saanud
kutse osa wõtta 15-mal ja 16-mal juunil Berliinis
ärrapeetawast konverentsist, kus on kavatsatud
ellu kutsuda uus rahwuswaheline naiskoondis.
Uuesti asutatava naiskoondise sihiiks oleks:

1) Kindlustada naisele vabadust töötada sa-
madel tngimustel kui mees ja alluda töökaitsele
nii kui mees. Seadused ja määrused, mis käsitavad
löötingimusi, tööaega, palgatingimusi, tööle wõt-

mist ja ettevalmistamist kutsetöole, olenegu töö
iseloomust, mitte aga töötaja soost.

2) Kindlustada naisele õigust, abielu ja laste
sünnitamise peale vaatamata, igal ajal ise otus-
tada kas ta tahab teha palgalist tööd või mitte ja
selle järele walvata, et ükski seadus ega määrus
talt seda õigust ei wõtaks.

Uue koondise algatajad leiawad, et rahwus-
waheline feministiline liikumine on senini kasva-

Viljandi Naisseltsi juhatus

Istuvad pahemalt paremale: vaadates:

pr. Rängel
prl. Fagerström
pr. Ohla
pr. Vares

Seisavad:

pr. Kõrtsmik
pr. Leedu
pr. Jürisson

tanud avalikku arvamist ühekülgsest, koondades tähelepanu poliitiliste õiguste kui sõjariista peale, mis naistele võimu annaks tarvilikkude reformide heaks töötada, mis aastasadasi kestnud õiguseta seisukorda kõrvaldaks. Kuid vähe on tehtud selleks, et avalikku arvamist kasvatada nägema hädaohtu, mis peitub naistele takistustes, mis naist tabavad kui töötajat ja palgasaaajat, kuna märgata on isegi kasvavat tendentsi suurendada neid takistusi ja piirata naise vabadust. Algatajad ei eita töötingimuste korraldamist, tööliste kaitseseadusi, teatavate tööde keeldu, kui need korraldused on maksavad iga täiskasvanud isiku kohta, olgu see mees ehk naine. Need piiramised olenevad töö iseloomust, mitte töötaja soost. Neid maksuma panna ainult naiste kohta, tähendaks naisele keelata täiskasvanud inimolevuse nime. Laste ja alaealiste töö olgu eraldi piiratud.

Keelatud töö olevat vastik, tervishoiu vastane, hädaohtlik, mitte kohane naistele, ütlevad töökaitses pooldajad. See olevat tema kasuks, näituseks, et naisel on keelatud öötöö, ehk töö tina- tööstustes; abielus naisele on mitmed tööalad suletud. Sama keeldu mehe kohta maksuma panna sellepärast, et ta on mees, seda on nimetatud majanduslikeks hullumeelsuseks. Naise aineiline häda on sedavõrd vähe tunnustatud, et tullakse tõendama, et ta on kaitstud, kus teda sedaviisi takistatakse omale elu ülevalpidamist teenima. „Töökaitses“ on sagedasti ainult vägivalla väljendus naise vastu.

Mitmel maal, siin ja seal, töötatakse sarnaste kitsenduste vastu, kuid puudub rahvusvaheline organisatsioon, mis oleks keskkohaks nende nõudmiste asjus.

Koondise algatajad juhivad tähelepanu Rah-

vasteliidu tööorganisatsioonile, mis edendab naiste tööd piiravat seadusandlust. See organ teeb head tööd, väljatöötades üldiseid konventsiooni kavasad, mis maksavad meeste ja naiste kohta ühiselt, kuid hädaoht peitub seadusandluses, mis piirab ainult naiste tööd.

Kõike seda arvesse võttes on teatav grupp Inglise naisi arvamisele jõudnud, et aeg selleks juba küps, luua rahvusvahelist naisorganisatsiooni ülaltähtendatud sihiga. On tarvis formuleerida ühine rahvusvaheline taktika. Rahvusvahelise tööorganisatsiooni konventsioonide ja soovitude asjus, mis maksavad eriti naiste kohta. Need oleks: öötöö keeld (1919), puhkus enne ja pärast sünnitamist (1919), öötöö põllutöös (1921), tina värvitööstuses (1921), palga alammäära seaduse käsitlemine (1928). On veel tarvis õhutada rahvusvahelise konventsiooni väljatöötamist, et maksuma pääseks põhimõte: „Ühesuguse töö eest ühesugune palk.“ See põhimõte leidub ka Rahvusvahelise tööorganisatsiooni põhikirjas, kuid oleme tema elluviimisest veel kaugel.

Rahvusvaheline hääleõiguse liiga peab Berliinis oma kongressi paar päeva hiljem. See liiga asutati 25 aastat tagasi, kui Rahvusvaheline naisliit oma koosolekuid seal pidas. Peeti tookord tarvilikuks asutada Rahvusvahelise Naisliidu kõrvalolevat organisatsiooni ühe ainsa sihi teostamiseks ja koondada kõik tähelepanu üldisele valimisõiguse saamisele. Praegu on tarvidus rahvusvahelise koondise järele, mis juhiks kõik jõud majanduslike üheõiguse kättevõitmisele.

Võitlus majanduslike üheõiguse eest võib kujuneda veel raskemaks kui pikkaajaline võitlus poliitilise üheõiguse eest. See majandusline liikumine ei ole praegu kaugemal, kui oli võitlus

valimisõiguse eest viiskümmend aastat tagasi. Kõiki, kes pooldavad uut ülesannet, oodatakse Berliini.

Mõnikümmend aastat tagasi oleks loetud sarnast üleskutset suure vaimustusega, tänapäev võtame teda, andestagu kongressi korraldajad seda lahkesti, suure skepsisega vastu. Tookord olid ettekujutused naise üldistest võimetest väga alge- lised, vaimlistest rääkimata. Vanast ajast saadik oli olemas naine ema, perenaine, kelle õlgadel lasusid kõige mitmekesisemad, vahel koguni ras- ked ülesanded. Kuid seda tööd nagu ei tunnista- tudki, see oli nii iseenesest mõistetav, et selle juu- res vaevaks ei võetud peatuda. Siis leidis naise, kellede küllalt tugev oli tung kätte võidelda oma- le ja ühtlasi tervele naissoole avaramaid olusid, suuremat haridust, et neid võistlusvõimelisteks teha meestega, laiemalt tegutsemisvabadust väl- jaspool kodu. Noil aegadel võime aru saada kirg- likust vabadustungist, mis ei tunnista ühtki tõket, ühtki keeldu. Vabadust ja tööd, kas või ohvriks tuues elu ja tervist! Neid naisi oli igal maal kä- putäis, kes sundisid võtma ümberhindamise põ- liseid vaateid naise alaväärtuslikkuse kohta.

Kuid oleks ekslik arvata, et nende naiste püüdmised nii suurel määral oleks vilja kandnud, kui mitte majanduslikud olud muutunud ei oleks. Kapitalismi tõusuga kasvas nõudmine tööjõudu- de järele igal alal ja ka naised olid peagi otsitud tööjõud. Palgatööd teevad nüüd miljonid naised üle ilma. Palgatöö kurnab küll naisi, kuid ühtlasi on ta õpetanud naist ennast hindama, naise ise- teadvus on võrratult tõusnud. Meie ei tule enam alandlikult paluma, kui nõuda võime, sest meid on ju lihtsalt majanduselus tarvis. Meie ei ole loobunud üheõigusluse nõudmisest, kuid meie ei usu enam, et üheõiguslus eeldab täielist sarna- sust. Meie ütleme, et oleme ü h e s u g u s e v ä ä r- t u s e g a ühiskonnale ja sellepärast nõuame ühe- õiguslust ja tunnustamist. Meie anname ühiskon- nale muu tööle lisaks, mida ükski mees ei suuda, sünnitame lapsi. Iseseisvad töötajad naised, üks- kõik, mis kutsealal tahes, ei tunne iialgi enam, et nad armuleiba söövad, et nad eriti tänulikud peaks olema, et neid on kuhugile vastu võetud, — kordan, neid on ju lihtsalt tarvis.

„Meie ei taha midagi ette võtta, mis hävitab isiklikku vastutustunnet naises, tahame igatpidi tõsta naise ainelist iseseisvust ja tema tublidust tööjõuna ja kodanikuna, abielunaise ja emana. Parem abinõu selle kõige kättesaamiseks on va- badus, küsimus seisab ju ainult selles, kuidas pa- remini saavutada nõuetavat vabadust. Kas töö- kaitse seadused takistavad naise v a b a d u s t ?

Meie ei tohi seda arvesse võtta, et iga uue sea- duse maksamahakkamisega mõned selle all rän- gasti kannatada saavad. Tuletaksin näit. meele hiljutist naiste õõttöö keelu läbiviimist meil —

nii mõnegi protest tuli naiste eneste ridadest. Nii mõnigi enese ja oma laste eest võitlev pesunaine tõstaks hädakisa, kui tal ei lubataks piiramata aeg töötada oma pesuküna juures. Kindlasti on üksikutel juhtumistel selle kõige tagajärg raske kannatus. Küsimus seisab aga selles, kas, kõiki naisi arvesse võttes, häda suurem on, kui on maksvad töökaitse seadused või siis kui valitseb vaba võistlus?

Majandusteadus ütleb, et tööleping ei ole le- ping kahe sama tugeva poole vahel, et palgatöö- line on nõrgem pool. Tööd peab igaüks tegema, töö tähendab rõõmu ja isiku süvendamist, kui ta tõesti võimaldab elu alalhoidmist kehaliselt ja vaimliselt. Sellest seisukohast vaadates on üli- suure tähtsusega, kui kaua tuleb töötada, kuna süüta, missugused tervishoidlised tingimused va- litsevad töökohal, töö väsitavus ja pingutus, õn- netute juhtumuste hädaohht jne. Ei ole üksikisikul, kes ööd otsib, ilmiski ei vastavaid teadmisi ega võimalust kindlaks teha, missugused need töö- tingimused on, ehk missugused nad olema peaks. Teadus areneb järjest, inimelu on hakatud hoid- ma, sellepärast on üle ilma hakatud, kõigest vas- tuseisemisest hoolimata, töökaitse seadusi maksuma. Sellepärast on terves ilmas eriteadlased ametis, et väljatöötada standard kaitse seadusi, millele kõik alluma peavad. Iga töötaja peab tunnustama, et sarnaste küsimuste otsustamine riiklikul teel ei vähenda tema vabadust, kuna tema ise ju omal jõul neid küsimusi lahendada ei suuda ja oma vabaduse valvel olla ei saa.

On olemas korraldatud töö alad ja korralda- matud. Küsige ükskõik kelle käest, kus ta pa- rema meelega töötab, ja vastus on ühine, — kõik eelistavad esimest. Kuuleb nii mõndagi vastuväi- det naiste kaitsele. Üks alaline väide on, et nõud- mine naistöötajate järele väheneb, kui neid „kaitse“ alla võetakse. Elu näitab teist pilti. On maksev elus preagusel silmapilgul teatav tööjaotus, me- hed teevad üht asja, naised teist, igaüks on õppi- nud oma tööd ja oskab seda paremini teha. Töö- käik ise määrab sagedasti mehe ehk naise ame- tisse palkamist. Ma ei ütle, et üks ei saaks teist asetada, kindlasti saab, kuid see nõuab teatavat ettevalmistust, kutseoskust, mida alles omandama peab. Naise, kutsetöölise suurim võistleja on nai- ne juhusliku töö tegija. Palju parem abinõu naise vabadust kaitsta, on iga naise ettevalmistus tea- tavale kutsele, mida tema pärast täiesti tõsiselt võtku.

Võib üldiselt tõendada, et töö kaitse seadused ei vähenda isiku vabadust, vaid suurendavad seda. Tuleb tervitada humaansuse tõusu inimkonnas, et katsutakse tõket teha inimelu hävitamisele üle jõu käiva töö läbi.

Mis õnnetus see on, kui naised eraldi kaitse alla võetakse? Kas ei ole üldiselt teada, et suu- rem hulk palga eest töötajaid naisi teevad kahe-

kordselt tööd? Palgatööline, laste ema, perenaine on üks ja sama isik. Kes söendaks siis veel tulla öötöö keelu vastu meeleolu looma? Kas sarnasele kahekordse töö tegijale tõesti vähegi puhkust tarvis ei lähe? Väljapuhanud naine on igatahes palju „vabama“ vaimuga kui liig kurnatud naine, kes on muutunud automaadiks, kellele ei paista päike ja kelle vaim on murtud.

Puhkus enne sünnitamist ja peale sünnitamist. Just siin selgem kui selge, et sarnast kaitseadust tuleb eriti välja anda naiste huvides ja naiste vabaduse seisukohast. Hea küll, oled vabalt otsustama, millal tööle tahad minna. Koha kaotuse kartusel ei julge iialgi naine, kellel riikliselt teatav puhkeaeg ei ole kindlustatud, nii kauaks töölt ära jääda, kui see hädatarvilik tema enese ja lapse tervise seisukohast. Ja muidugi ei ole sarnast kaitseadust tarvis mõnel vabakutselisel, ajakirjanikul, kirjanikul, teadlasel, kuid naiste suurel enamusel, on seda hädapärast tarvis.

Kas see naine, kes vähese puhkuse tõttu põdemata jääb, saab veel rääkida naise „vabadusest“. Meie, feministid, nõuame kõige laialdasemat emadekaitset (loetlemine viiks liiga kaugele) ja usume, et oleme õigel teel.

Meie, Rahvusvahelise Naisliidu liikmed, ei jaga ka opositsiooni-meeleolu Rahvasteliidu ja Rahvusvahelise tööorganisatsiooni vastu. Meie, Eesti naised, näeme nendes suurtes ideelistes asutustes palju head, kui mitte muud, siis sedagi, et avalikult, terve ilma ees, harutatakse küsimusi, mis lõikavad inimsoole luusse-lihasse. See on suur järjekordne katse maailma kaunimaks ja paremaks teha. Meie, naised, oleme koostööle kutsutud ja meist oleneb oma vabaduspüüetele õiget vastukõla muretseda. Oma vabadust tahame südilt kaitsta, kuid tingimata teisel teel, kui naise töö kaitseaduste eitamisega. Oleme valvel iga tundi!

M. Kurs-Olesk.

Tänapäeva Hiina naisliikumine

Kui tahame aru saada tänapäeva naiste püüdmistest Hiinamaal, peame natuke tutvuma Hiina naiste mõttekäiguga, — sest nende eneseavaldused ja püüded on olnud eesfujuks meie praegusaia naiste püüetele ja algatustele. Tõele au andes peab otsekohe-
selt tunnistama, et fogu meie ajaloolise minemiku kes-
tes on Hiina naist hinnatud alaväärtuslike olemuse-
na; keisril mõidid olla sajad naised, neid hinnati lõbu-

objektina, samuti nagu tegi jeda enesejäägaegne Türgi jultan, — riigiametnikud, iga jõukas mees võis omal pidada naist piiramatul arvul, oma rahakoti piires. See tõsiasi äratas vastolu juba vanul aegul meie ärksamate naiste hulgas ja nad püüdsid mõidelda oma vabaduse ja ühediugisuse eest nii igapäevases elus kui ka poliitikas. Kuigi nende mõtlus ei kannud väga ägedat iseloomu, püüdsid nad omi nõudeid

Kui on möödunud torm...

Nii hea on olla, kui on möödunud torm, on val-
gunud laiali pilved, haistunud hirm, nagu poleks teda
olnudki...

Eiis arvad arvad ja ushed puhtale õhule. Arvad
nad valgusele ja päikesele, olles õnnelik juba ainult
mõttest, et oled inimene ja omad mõistuse, mis juu-
dab hinnata valgust, puhast õhku ja päikeseikiiri; et
mõistad nautida vaikust pärast tormi.

Waikuses on puhkus. Waikuses kogune jõudu
uuteks heitlusteks. —

Taas on möödunud meie naisteilmnas torm, mille
manas esile walmimiste elektrifüllane õhkkond.

Wõi polenudki see torm? — Oli itka, kuigi ta pol-
nud ülemaaline, waid ainult paigutine, ainult osaline.
Taavalinnas, näitaks, oli lainetus wõrdlemisi
tugev.

Hirmu sünnitas too lainetus mehistele meestelegi:
kartsid wajuda alla, uppure naiste wõimurere...

Meeled ajas meestel segi hirm. Ega nad selge mee-
lega poleks jopisfenud ilgeid, wängujust nõretawaid
naistemastajaid lendlehti. Mõistus oli läinud neil pe-
ruks nagu halvasti kasvatatud hobune. —

Naistel selle vastu töötasid walmimiste ääsitulesti
kõik meeled ja mõistus normaalselt. Sopalehti hinnati
wäärtuse järele õiglaselt: praht jääb prahtiks.

Mood wärsked wõlkimustast alles lõhnawad lehed
olid — muidugi läbilõetult — kõigil näppudes, kuid
kuulati kõige suurema hirmuga naiste kõneid koosole-
kutel ja awaldati sooja, etawat poolehoidu naisjuhti-
dele. Tuju ei halwanud lendlehed põrmugi. Ühe
koosoleku lõppedes naatles tänawal rõõmus naiswäli-
jate jalk weidrawõitu meesolewustega, kes kandisid
kaenas patalaid laimulehti lewitamijeks, naiswälijate
hingede wäwetatamijeks.

Mehed lippasid naiste ees jänese wäledusega...

Selleaolised wäikesed wahetuhtumised andsid üld-
pildile omapärase koloriidi.

Tundus nagu oleks wäikestele ülikoolilinnna täna-
watele kustult kustunud kullute Umeerika waimu.

Oli ehk jeda sinna taotatud meretaguine lennuk
läbiõidud? Wõi tuli elawus päris loomulikult wiisil
Taawalinnna naiste energia tagawaraadast?

Nii ehk teistsiti — elawust oli, hoogu oli. Ja see oli
nii terna, nii nooruslik.

Ka litig soliidilt, isegi loinult esinewatele kaaleni-
linna naiskodanikkudele oleks jopinud sarnane noorus-

õigluse järele väljendada nii kirjanduse kui mõtte-
teaduslike arutluste kaudu.

Juba 700 aastat enne Kristuse sündimist võttis üks tolleaegne keiser Tjou-Wong omale teiseks naiseks Su-Tain-Si, keda peeti oma aja kõige ilusamaks naiseks. Selle naise mõju keisrile oli nii jägav, et ta tegelikult ja otustavalt oja võttis ka maa valitsemisest ja poliitikast. Su-Tain-Si on jeege efinene naine, kelle nimi on jäänud Hiina ajalukku. Natuke hiljem püüdsid veel kaks keisrinnat Si-Schi ja Pao-Sche avaldada poliitilist mõju, kuid ajalukku on nende teod vähe mälestusi jätanud.

Koolmandamal aastajal algas jälle naine — Mu-Lau — uuesti mõitlust naiste õiguste eest. See naine oli pärit lugupeetud perekonnast ja tema isa oli riigikantsleriks. Mu-Lau pidas koos oma isaga sõda Mongoolia ja Tibeti vastu, võttes sellest ise tegelikult oja. Warsti ülendati ta Hiina sõjaväe kindraliks ja lõpetas sellisena võidukalt oma sõjakäigud ülalnimetatud maade vastu. Teda peeti väga andekaks sõjaväe juhiks, kuid peale selle oli ta oma ajajärgu tunnustatuim luuletaja. Mu-Lau on kirjutanud terve rea luuletusi ja kirjatöid, mis õhutavad naissi naislikele mõlemisele. Need kirjatööd on praegu meie koolides tarmitusel ja leiavad üldist hindamist. Rahjaks aga ei leidnud ta naisõiguslikud püüded ta kaasaegsete hulgas ühtegi vastustaja, nii keiser kui fogu jeltskond olid nende vastased, sest need olid jägamas vastolus nii Confuciusse õpetuse kui ka siisjuurduvad eelarvamistega naise juhtes. Aga Mu-Lau väited ja põhjendused on just tänapäev meie Hiina naistele õpetanud suureks abiks nende arenemises ja

üldises naisliikumises. Peale Mu-Lau jurma näeme oma ajaloos warsti üht teist naist, kes jai veel mõjuamaks. See on U-Tse-Dian, tuntud luuletaja Tang'si valitsemise ajal. Tema jai keiser Tang-Kau-Tjong'i naine. Warsti usurpeeris ta oma mehe trooni. Ta valitjes maad suure osavuse ja jõuga ning teda mõib valitsemise õkuse juhtes võrrelda suure Wene Katariina teisega. Tema valitsemise ajal elas riik üle täielise õitjeaja. Samal ajal valitjes põhjapoolses Hiinas ühe väikese osariigi üle (praegu ne Mandshuuria) ka naine — Yü-Tjen-Kuo, kes riigi valitsemisele ja kõigisje ametfondadesje võttis enesjele abiks ainult naissi. See ajajärg, mis Hiina naisliikumise ajaloos etendab tähtsat oja, on uhkuseks ka tänapäeva Hiina naisele!

Wähe hiljem näeme jällegi riigivalitsemisel naissi, nimelt Tse-Si'd. Tema valitjes maad ühes oma poja, keisri Kang-Sui'ga. See naine tahtis alal hoida Hiinamaad fogu tema ajaloolises algupäras ning keelas ära igasugused uuendused.

Kuigi Hiina ajaloos leidub küllalt väljapaistvaid naissi, on Hiina naise seijuford kuni wabariigi ajutamiseni, j. o. 1918. aastani olnud tüme ja troostitu. Ning naised suure enamuses on olnud ükskõitjed selle vastu. Nad allusid kõvasti usu ja eelarvamiste mõjule ja ei püüdnudki luua enesjele uusi eluvõimalusi. Confucius ütleb: „Mees valitsegu naissi!“ ja Hiina naine uskus seda ütelist, allus sellele ning leppis oma olukorraga. Peale selle tunnustab Hiina avalik ja üldine armamine kuni kõige viimase ajani ainult meest inimeseks, — sellega on ka seletatav Hiinamaal naiste väikene üldarv, võrreldes teiste

liffus, jarnane väike fowadrom, jarnane ekspansioonine enesjavalduis.

Meie pealima wetes oli udune seijaf. Si tugewat tuult, ega isegi korralikku wimwendust polnud märkata.

On eht pikk, farn tali kurnanud meid rohsem kui Saaralima naissi?

Wõi pole siit üle lennanud ainustki meretagust lennukit, kust oleks mõidud meilegi alla pillata siididust, waimustust?

Mine tea. Mine otjasta.

Ja mis tähtsus oleks siel, kui teatjime kõit leiguse põhjused, kui näekjime läbi iga naise hinge nagu puhkats nühtud atmaklaasi?

Praegu — ei mingit tähtjust enam. Majesteed on walitud. Njud peanisset kroomide. Hakkab lausuma ja eumustama nagu mõni orakel. Sopitjeh kodanikkudele juukome ja kammitjaid. Taob neile õiguse sõjariistu mõitluseks jõledate kaasimimestega. Tõmbab kriipuse teje fira, teje fira. Ja keegi ei jaa fariistamatult üle astuda rollest kriipust. Njegi naise ferge jalg mitte.

Jumine loob seaduse, millel jumalik mõim.

Sellepärast ongi nii tähtis rahwajaadiku nimi ja isit.

Stohmatas Ants wõi Jüri metjanurgast muutus walimiste nõitakapi abil aumwärt riigifogu liikmeks, mõjubats jeltskonna inimeseks nagu mõni tähtis härra linnast.

Ülipeen daamigi, kes ei tunne maifugi huwi poliitika vastu üldje ja ei wõta kunagi oma kohwäestluste teeniks walimisi wõi muud sellesarnast, igawat ainet, ei wõi jääda päris ükskõitjeks wolle maaelaniku juhtes, selle koobeline täsi tõuseb tänna wõi homme häälendamiseks taewa poole. Häälteades mõib ta teha ka daamilegi mõningaid kühendusi. Ütlome kas wõi seaduse kohwiubade ja ehtjate siidijukkade siisjendeo piiramiseks.

Siid weel fangeit rohsem kui peenele daamile tähendab riigifogu isitlik koosjais igale töötajale naisele.

Majesteedi täsi mõib jowwi korral fariistada naissi lihtjalt selle eest juba, et tal on küljes parandamatu wiga — tema fuulimuis naisjooisje.

Selle hirmsa „pärispatu“ eest wõidatje naissi alandada teenistusredelik, wähenbada tema töötajaj, fõrwaldada ta walitud tööalalt ja teha muidki eksperimente, katjaid.

maadega. Praegugi on Hiinas naifi ainult seitsetuni kahejakimmend saja mehe peale. Sama nähtus fordub ka Tiberis, Turkestanis ja Mongoolias. Seletataw on see osalt Buddha õpetusega, mis näeb üliamat ja ihaldusväärilijemat õnne kloostri elus.

Kuid hoolimata üldisest arwanisest ja naiste rõhutud seisukorrast, algajid meie haritud naifed nii Hiinas eneses kui ka Ameerikasse wälja rännanud hiinlannad tulist wõitlust naiste õiguste eest Hiina wabariigi wäljakuulutamisel 1918. aastal. Need naiswõitlejad tahtsid tegelikus elus maksma panna need õigused naistele, mis juba teistajal wälja kuulutas Wu-Lao. See uus naisliikumine lõppes wõitlustega rahwa üldise wabaduse eest ning lõpuis tunnustas Pekingi walitjus ka naife inimõigused ja kuulutas wälja wõitlaste hariduse wabaduse, teeldudes aga andmast naifele poliitilisi õigusi. Hoolimata isegi walitjuse ähwardustest naiste wastu, kes wõitlesid poliitiliste õiguste eest, on Hiinas naisliikumine siiski teinud imekiireid ja juuri edusamme. Selle eesotsas seisab pr. dr. Tjen-Zai-Sen. Dr. Tjen-Zai-Sen on sündinud Nankingis, õppinud Pariisis ülikoolis, kus ta omandas õigusteadeuse doktori auhraadi ja uuris peale selle kunstiajalugu. 1918—1920. aastatel lastis ta omal eestwõttel ja kulul tulla Pariisi õppima juure hulga noori hiinlannasid. Pr. Tjen, olles rahuldamatul Pekingi walitjusest, misjuguine paljusid küsimusis toimis rahwa üldhuwidele wastajelt, otsis ühendust dr. Sen-Zai-Sun'ga, rahwuslike woolu esitaja, praeguse Nan-kingi walitjuse loojaga. See lubas pr. Tjen'ile rahuldada kõik naisõigustaste õigustatud nõuded. See

walitjus usaldas pr. Tjen'ile oma püüete ametliku propaganda ja jaotis tema 1921. aastal Pariiji Hiina jaaditaks. Samal ajal hakkas proua Tjen Hiinamaal wälja andma naisajakirja, mille ülesandeks oli naiste julgustamine nende õiguslistes ja hariduslistes püüetes. Tema juureks abilitseks ja kaastöölisteks oli pikemat aega Ho-Sian-Li, Hiinas hästi tuntud naisõigustlane, kes Londoni ülikooli juures lõpetanud õigusteadeuse oma. Kuid see naine sai kommunistiks ja nüüd, kui Hiina praegune Nankingi walitjus ennast kommunistidest lõpulikult lahti ütles, on ta Hiinamaalt ära sõitnud. Peale dr. Tjen'i on Hiinas praegu kõige tunnustatumad naisliikumise juhid pr. Sou-Tsing-Ling ja pr. Sou-Meai-Luig, kes mõlemad on sündinud ühisriikides ja seal lõpetanud ülikooli. Praeguses walitjuses on pr. Sou-Tsing-Ling terwishoiu-ministriks ja pr. Sou-Meai-Luig on kohtuminister. Üldse peab tunnustama, et Nankingi walitjus tunnustab täiel määral naife ühewäärtust ja üheõigust mehega. Käesolewa aasta weebruari kuul peeti nende kahe naisministri eestwõttel esimest Hiina ülemaalist naiskongressi, mille otjused ja kavad walitjus täiel määral tunnustas ja lubas aidata ellu wiia.

Järgnemad kongressi poolt seatud nõudmised, milledest tänapäewani juba paljud walitjuse poolt on täidetud:

- 1) Tütarlastekoolide arwu suurendamine nii linnades kui maal.
- 2) Kasktekaristusemale, kes tapab oma wasta sündinud tütre. (Oli harilik nähtus

Sarnased katjed on alati tekitanud ägedaid pisteid naife ajude piirkonnas.

Ah, mis on selle kõrwal loobuda araabia kohwist wõi prantsuse siidijakkadest!

Meie teha teistjagu, mida hellitame walitud joogiga, harjub peagi mõne aamast jowri wedelikuga. Jalg umustab warsti siidijaka paitawa pehmuse ja libeduse (ammuts see oli, kui kandjime kõik jämedaid willasid ja niidiseid wanaema koetud jutte) — pisted ajudesse aga teewad meid rahutuks alalijelt.

Mõistus on, mis teeb naifegei rebelliks, wastuhakkajaks.

Suur Looja on dieti teinud hirrua wea loomise juures. Miks andis ta naifele ajud!

Kui weetlew oleks olnud naine ajudeta! Glaw hiiglanuff, warustatud kõigi attributidiega, mis teewad naife naifeks mehe silmes. Ja sealjuures nii alandlik, nii tahane nagu kallekene. Ei tial wastuwaidlemist ega mingit jumpruuffimist.

Suu oleks üldje sarnasel olewusel olnud ainult juudluste wastuwõtujaamaks, silinad — piisarate pariipaigaks ja helgihelkajaks meeste suunas, kumer rind — hella südamekese warjajaks, walged käed sihwakate sõrmekestega — sõrmuste kandjatoks ja truuduswan-

nere kinnitajatoks, tibatillusejed jalad — tartjuts ja firikusfäämijeks, pea — (kas jeda karpi üldje tawis oleks olnud?), ainult jeks, et langetada teda mehe laiale rinnale õndjas andumises, wagas hardumises.

Palju lihtjam oleks olnud siis elu. Poleks siis naifed kippunud riigikogusse ega ühelegi muule tähtsajale kohale, mis jumalast määratud ainult Madamale.

Igal mehel oleks olnud siis oma juur, elaw nukk. Igal nukul hull wäikefi nutukesi, juft oma ema jarmasid naisolewusi.

Ent kelle kaudu oleksid wõinud siis ellu sammuda wäikejed pooljumalad — pöidid? Kas oleksid neid kandma pidanud mehed ise? — Ei, ei! Mehed on liig nõrgad sarnaste wõiste ülesannete jaoks.

Seda teadis ka Looja ja andis naifegei ajud, et wõime sännitada ajufandjaid — mehigi. Selle tõttu olemegi nii üllatawasti ühejarmasjed kõik — mehed ja naifed.

Meie looduse juurejaawutus. Meie maafamara pärisomariitud. Meie mõttewalla ülemwalitijead kõik lihtemoodi — mehed kui naifed.

Eks ole see nii lihtne, nii arusaadaw? Suured tõed ongi alati lihtsad ja arusaadawad. Kuid inimestele ei meeldi lihtjus. Sellepärast loowad nad mee-

viimase ajani, sest naise kurb saatatus kibutas paljuid emasi hävitama tütarlapsi, et neid päästa selle eest).

3) Emade ja laste nõuandepunktide kui ka lastekodude ajutamine nii linnades kui maal.

4) Naisliikumise lewitamise ajutuste loomine, ametlike ajakirjade väljaandmine jeks otstarbekas.

5) Valitsuse poolt määratud komisjoni saatmine Tibeti, Turkestani ja Mongooliasse, naisliikumise ülesannete ja mõtte lewitamiseks.

Kõik need kavatsetud leiavad valitsuse poolehoidu ning nende täitmine on ka rahva hulgas ja Hiina ajakirjanduses välja tulnud rahuldustunde ja heameele. Ühildalt kokkuvõttes võime öelda, et esimene Hiina teadlik naisõiguslane oli Mu-Lao; ta kirjutas meie naisliikumise ajaloo esimese lehekülje, tema mõtted ja püüded on eeskujuks tänapäeva

Hiina naiste eestvõitlejatele. Dr. Tsen-Zau-Sen'i algatused ja teod aga jäävad jurematuks ka Hiina üldises ajaloos. Üldmuustatult on dr. Tsen praegu esimene naine Hiinas, jantuti nagu ta on esimene Hiina naisdiplomaat. Tema nimi on kõigi Hiina naiste au ja uhkus. Praeguse valitsuse püüded teostada naiste nõudmist on fogu rahvale õnneks ja aitavad kaasa naise armu juurekasvule. Praegune Kuomintangi partei valitus Rankingis rajab Hiinamaale uue tulewiku. Just tänapäew on kujunenud ka Hiina naisele pöördpunktiks ja Hiina naise wabanemine avab kindlasti wabadusetee ka teistele Aasia naistele, kes loodetawasti warsti kõik pääsewad meeskujut alandusest ja orjusest, milles neid jeniini weel hoitakse.

„Naiste Hääle“ kirjutanud
Hiina ajakirjanik T. P. Hiong.

Katariina II. sotsiaalse valitsejana

Wene keisrinna Katariina II. sündis 2. mail 1729. aastal, tähendab 200 aasta eest, wäikeste Saksa riigi Mihalt-Zerbst'i printsesina. Tema kuulub tingimata ajaloo silmapaistvamate ja huwitavamate naiskujude hulka. Peab tõstijelt kahjatsema, et laiemad rahvahulgad temast teawad peaaesjalikult igajuguseid mälestusi, mis kõditawad üldist uudishimu. Nii on Katariinat kirjanduseski kujutatud esijoones juure temperamendiga naisena, kelle armulood seiwawad alati esikohal, kuna tema teened juure ja targa valitsejana on jäetud tahaplaanile.

Katariina allpool wähe kirjeldada tema laiaula-

tuksise valitjusegewuse sotsiaalsel külge, mis oli tingitud tema isiku wäga väljaarenenud sotsiaalsest mõlemiswiisist. Sest kuigi tema, sündinud valitsejana, oli wäga ijeteadlik, mis wäljendus jageli ta järjus ja käskimas ülesastumises, oli ta oma kaasaegsete üksmeelse otsuse järele kõigi nõrkade ja temast olenemate wastu wäga järeleandlik, pehme ja arusaaja. Wäike näitena võiks tuua, et ta, tõustes homikul wäga wara, ise pani oma töötoa abju kudemata, et mitte nii warasel tunnil tülitada teenijaid.

See tema iseloomu sotsiaalne külge kajastub ta valitjusegewuses, nii et teda võib õigusega nime-

leldi keerulisi probleeme ja mõistatusi, et higistada ja waielda lahendust otsides.

Pole kahtlust, et ületigijed mõistatused ja keerulised probleemid häirivad aja jookul täielikult. Ei jää jälgegi järele meie aja wäärvaadetest naise suhtes.

Kõik tähtis töö, iga wastutusrikas koht ja amet jaab olema ainult tähtsana ja tubliina pärawt.

Waba mõistlus korwawdab igajugused eesõigused, olenegu need eesõigused joost või millestki muust.

Sarnasele tulewikule wiib meid elu ise.

Kui siis kord meie järeleulijad, lugedes meie naisliikumise ajalugu, leiawad kuskilt arhiivist kokkumud lehe, mille weergudel räägitakse meie ägedast walimiswõitlusest ühe-tähe naiskandidaadi läbiwõimise pärawt, siis arwab nende nägudele ilmekas naeratus, mis nagu ütleks:

„Küll olite meie, esjemad-ijad weidrad, nainwid olemused omal ajal! Teie püüdsite ju lausa sisekurda lahthje wse kaudu: kaalusite ja waidlesite fogu oma tõstdujega küsimuse juures: kumb on tähtsam — kas mees või naine? See on jama weider aine kui wanaaegsete ujuteadlaste waielusjed selle üle, mitu inimhinge mahub ühele kerawa oja peale.

Milline arhain! Hallituse ja kolmu lõhugi tungib

ninna jarnaseid asju lugedes. Wille nimel ka naistel tuli energiat kulutada noil aegadel!

Meie, awastimallised meesaja inimesjed kaalume ainult isikuid, mitte jugu.

Kahtlenata on üks ijt täjedad teijest. Suures inimmeres leidub pärleid, teda mahjab õngitjeda, mahjab püüda wõrkudega, nootadega ja üldje igajuguste abinõudega. Sarnaseid pärleid on meeste kui ka naise hulgas. Neist tuleb tulu üldjusele. Muu kõik pole põrnugi tähtis.“

Nii umbes wõimwad meid arwustada tulewiku inimesjed.

Et kiiremini kasvada tulewiku inimesje waatepunktini, ongi waja waheldujeks weidi tormitjeda, weidi liigitada, lojutada mekt, et ta ei lõõts lejjama nagu umbne järw, milles leotatahje liinu...

Wõnus on, et on jeks korraws mõõdunud torm (ta keerutab paratamatult ka wetepõhajat kõrtja ja uida üles).

Müüd puhkame selges, juurejuges waitujes. Puhkame jeks, et uesti kaasa rühtida, kui hakkawad kord jälle naise waimuilmas lõõhtjuma wõimwad tuuled ja wirwendama, tormitjema weed...

Selles on ewolutstioon, edu, areng.

Küo Orwik.

tada jotsiaalseteks walitseja isikuteks. Juba warsti peale tema troonile ajumist tundus, et Wenemaal on hakanud footu uus wain walitsema, kui eelmistel aastakümnetel, eriti aga erines see tema mehe, wainuhaiage tjaari Peetri lühikestest hirmuwalitijest. Selles seisjaki kõige juuremal määral tema mehe troonilt kutumise õigustas. Peeter kawatjes Katariinat floostri jaata ja abielluda oma armukefega. Rahe tunni jookul ja ilma werewalamijeta toimus Peetri eemaldamine troonilt. Saissa keiser Friedrich Suur pilkas hiljem, et Peeter on lasknud emast troonilt tõugata nagu laps, keda magama jaadetakse. Et Katariina walitsemine siiski mõrtfulatõõga algas, kuna Peetri tapfid mõned tema ohwitserid, jündis Katariina teadmata ja polnud tema kawatjus.

Uus wain, mis Wenemaal wõimule pääsenud, awalduis kõigis Katariina walitsemisawaldustes ja määrustes. Ühel esimesel senati koosolekul, millest noor keisrinna osa wõttis, seletas ta, tulewikus ei tohtiwat wahet teha tema isiklike ja riigi huwide wahel; riigi huwid pidada seisma esikohal, tema ei tundwat muud sihti, kui oma riigi üldhüwe ja oma alamate õime.

Ja jeda oma lubadust on Katariina oma 34-aastase walitsemise kestel pidada püüdnud. Wäsimatult töötas ta oma riigi kasulks ja imekiirelt juutis ta tungida oma ülesannetesse. Ju mõni kuu peale tema troonile ajumist, novembris 1762., seletab Inglise jaadid: „Keisrinna ületab, kõige järele, mida ma tähele panna olen wõinud, kõiki inimesi siin maal oma andekuse, usiuuse ja teadmiste poolest.“ Natuke hiljem ütleb jeejama mees: „Katariina wõib mõnikord ekkida abinõudes, kuid temal on igatahes kindel taht-

mine edendada oma maa jõukust ja head käekäiku.“ Nüüks olid Katariinale tema püüdmistes juur inimestetundmine ja oskus ümber käia inimestega, leida õigeid isikuid, keda ta walis enesele nõuandjaks ja kes said tema abilisteks. Senati meele kindral-prokurõrile kirjutab ta oma walitsemise algpääwil: „Ma armastan tõde, teie wõite mulle julgesti tõtt öelda; teie wõite muretult minuga waielda, kui jeda nõuab asja huwi. Ma tahan meel öelda, et ma meelitugi ei armasta ja teilt neid ei oota, küll aga otsekohejust ja kindlust ametis.“ Kui temale joomitati awalikult laita üht kubernerit, kes kuidagi ekkimud oli, ütles ta jellest ära ja tahtis temaga nelja ilma all kõnelelda, „jst ma armastan kiita awalikult ja tapelda päris taja.“ Ka muidu awalduis ta jotsiaalne mõtlemine mõneski wäikeses joones. Nii wõeti tema käjul temale jaadetawate palmefirjade weremis ette muutus. Need olid jeniini alanud: „Teie Majesteedi ori palub, puuditades otsejõijega maad...“ Katariina käjul muudeti sõna „ori“ — „alamaks“ ja „puuditades otsejõijega maad“ — pidid ära jääma. Ei olnud wiist küll sõnakõlks, kui ta ford ühes kirjäs end ise ijeloomustab järgmijelt: „Õõige wabariiklijem hing, keda teie tunnete.“

Igatahes oli temas tugew demokraatline wool, jes mõttes, et ta wäga tunnustas oma walitsejajõhuseid ja omadusi, kuid ei joominud pimedat sõnakuulimist. „Wabadus, kõige hing“, kirjutas ta omas päewaraamatus, „ilma jinuta on kõik jurnud. Ma tahan, et alistutakse jeadustele, kuid ma ei joomi orje.“ Oma kahetümneaastase walitsemisjuubeli puhul jaadab ta teadlajele Grimm'ile, kellega ta oli elawas kirja-

Eeva needmine

Robert Johnson oli wäga igapäewane mees, kes millegagi ei erinenud miljonitest teistest. Ta oli kahwatu, hariliku wälmuwega, kefpärase ilmawaactga, komekiamme aastane ja abielus. Ta pidas meeste riietekauplust Põhja wulitjal ja ärinõuiklus nõudis temalt fogu ta jõu ning häwitas needki wähejed ijeloomu joned, mis loodus temale annud. Loojujes wõita kaubatarwitajaid oli ta paendlik ja alandlik, kuii jemaft aja jookul oli jaanud hingetu masin. Ütski juur küsimus polnud teda kunagi ärritanud wõi liigutanud. Nüüis, et tema kitsasse eluringi kunagi ei tungi mingi juur põrutaw tundmus. Kuid jündimine, lõbu, haigus ja juur on muutunud ja kui üks neist karmidest tõsiasjadest haarab inimese mõnel järjul elutee käänatul, kaotab see hekkeks oma harjumuste maski ja esile tuleb tema tõeline, harilikult wõõras, kuid siiski kõige tugewam ilme.

Johnsoni naine oli wäike, rahulik naisolewus, pruunijuuikeline ja pehmeloomuline. Nime nimik joon Johnsonis oli ta armastus jelle naise wastu. Kooõs kauristafid nad oma äriafent igal esmaspäewa hommikul, jeades afnale laitmatult puhtad järgid rahelistes pappkarpides, riputades wafftorule jshlpiõde read, jeades nende wahel odawaid läitawaid manjhetinõõpe, kuna tagaplaanile olid ajetatud kü-

barad. Naine pidas raamatuid ja kirjutas wälja arwed. Niuult tema tundis oma mehe wäike elu rõõmud ja mured. Ta oli jaganud mehlega rõõmu, kui Jndiasse reisiru härra oli ostmud kümme tosinat särke, lugematu hulga kraesid, ta oli sama löõdud kui mees, kui arwe jaatmijel hotelli, jeal jeketati, et jellenimekist ijkitut jeal kunagi olud pole. Wüis aastat olid nad koos töötanud, ehitanud oma äri, olles üks-teijele kõik, jeda enam, et nende abielu oli olud lastetu. Nüüd aga ilmuifid tundemärgid, et jes juunas tuleb muutus, ning jeda warsti. Naine ei jaanud enam alla tulla treppidest ja tema emä, pr. Peyton, oli juba pärase jõudnud põetama oma tütarit ja terwitama lapselast.

Naise raske tunni lähenemijel hakkas Johnson aegajalt tundma nagu wäikest rahutust. Kuid, lõpuks, see oli ju loomulik asja käik. Teiste meeste naised olid jellest pääsenud — miks siis mitte tema oma? Ta oma perekommas oli olud neliteijükümmed last ja omeki elas ta emä ja oli terve pealegi. Oli ju käitsa harufordne õnetu lõpp. Kuid siiski, hoolimata kõigest eneserahustusest oli naise jeejuford nagu mingi tuane ahwardus kõigi ta mõtete tagajemas.

Doktor Wiles, parim arst naabruses, oli juba wiie kuu eest kinni pandud, ja, aja weereides hakkasid paljud wäikesed pakkefi naeruwäärjelt tillukefi walgeid riidetükke, ilustatud pitside ja paelakestega, meeste riietusejemetete kõrwal, John-

mahetuses, ülewaate kõige üle, mis ta selle aja jooksul teinud. On iseloomustanud, et „rahwa elu kergendujeks“ väljantud määrused on teisel kohal (123), esikohal on tema poolt ajutatud ja ehitatud linnad (144).

Olgu nimetatud ühiskond walitsemisosalad, kus ta isolaalsed kalduused ja id kõige pealt väljenduda. Mõnusest peale pööras ta kõige suuremat tähelepanu õiguse mõistmise parandamisele. Üks tema esimestest käsitirjadest oli manifest kohtunikule, alikäemassu võtmise vastu, mis olla alandav kohtunikule ja mitte kooskõlas õigusega. „Meie hellitame lootust, et see manifest paljudele mõjub südametunnistusele, et kohtunikud aru saavad, milline pehme on müüdamus riiklises elus ja kohtus, kus peaks walitsema ainult jumalik õigus.“ Kui ka polnud võimalik üheskorraga kõrvaldada seda pehmet, mis Wenemaal eriti lopsakalt õisi ajas, maid selle vastu tuli ette võtta kaugele ulatavaid uuendusi, siis mõjus ometi aqarus ja tõsidus, millega Katariina selle vastu wälja astus, terwendawalt. Niisama nõuab ta kohtult asjaajamise kiirendust ja kui temani jõudsid sellekohased kaebused, tungib ta kõhe asjasse ja nõuab wastawaid aruandeid ja seletust.

Ta püüdis kõigest jõust muuta kohtupidamist inimlikumaks, küll ei saanud ta läbi wiia oma tahtmist — kaotada piinamist, sest wastuseis sellele oli liia suur: alataja aga nõudis ta selle tarwitusele võtmise wähenamist. Samuti wõitles ta waranduste konfiskeerimise vastu, sest et selle all kõige rängemini kannatab süüdlase süütu perekond. Kõige suuremaks takistuseks kohtupidamise parandamisel oli, et Wenemaal polnud tol ajal ühtlast seadust, maid wa-

litjes täielik korralagedus. Mii polnud kohtunikud ühegi kindlaid juhnoõre, mille järele nad talitama oleks pidanud. Katariina nägi palju waewa selle pehme kõrvaldamisega. 1765. aastal kirjutab ta ühele sõbrannale, et ta igapäew pühendab kolm tundi Wene seaduste uurimisele. Nad polka küll just nii halvad, nagu wäljamaal arwatawat, kuid wajawat siiski parandamist; ta loota siiski sellega hakkama saada.

Et kuidagi muretsema kogu Wenemaal ühtlast seaduste kogu, otsustas Katariina ette võtta tookordisel Wenemaal kuulmatu samm — kutsuda kogu saadikutekogu üle terve riigi. Et neil nõupidamistel ei puuduks alus, seadis ta ise kogu „instruktsiooni“, juhatuskirja. Sika jälle seletab ta oma kirjades, et ta selle wäljatöötamisel palju waewa näeb ning palju hordi ümbertöötama peab, sest seadused peawad maksma nii Euroopas kui Aastias ja milline wähe on kiiemas, harjumustes, ideedes. Siin peab tegema riide, mis kõigile sünnib. Wiimaks ometi walmis see ja Katariina oli rahul ja uhke oma töö peale.

1766. aastal kuulutati wälja manifest, mis walimisforra ära määras, mis oli küll wähe keeruleine, kuid millel ei puudunud demokraatlik joon — „Wenelased kõnelewad ainult sellest,“ seletab Inglise saadik. Umbes 550 saadikut, aadli, linnade, wabade talupoegade ja wähemusrahwuste ehitajad kogusid siiski kogu nõupidamisteks. Katariina jälgis kogu nõupidamist wäiksest rõdult, mis eriti tema jaoks ehitati, kust ta kõik nägi ja kuulis, ilma et teda ennast nähti. Kui neil nõupidamistel ei saanud juttu olla kindlast parlamentlisest korrast, püüdis Katariina ometi kogu aeg walwata, et seal walitseks hord.

Sga saadik pidi esinema aruandega oma wali-

soni nimele tulema. Ja siis ühel õhtul, kui Johnson all äris kandis nimekirja uue saadetise laelarätte, tuli pr. Peyton jooksles alla ja ütles, et tema arwamise järele peaks wiibimata toodama arst.

Polnud Robert Johnson'i iseloomus kiirustada. Ta oli rahulik ja raskepärane ja armastas korralikku asjaajamist. Oli umbes weerand miili Johnsoni ärist arsti korterini. Polnud näha ühtegi woorimeest ja Johnson läks jala, jättes äri noore jooksurpoisi hooleks. Arsti korteris selbi temale, et see on läinud Harmani uulitsale ühe haige mehe juurde. Johnson seadis omad sammud sinna poole, kaotades wähe omast rahust. Naks woorimeest sõitjatega mõõdufid temast. Ühtegi waba woorimeest polnud näha. Harmani uulitsal kuulis ta, et arst on edasi läinud leebrihaige juurde, kaugele Dunstani uulitsale. Johnsoni rahu oli selle aja peale kadunud. Ta mõtles kodus ootajate naiste peale ja pistis jooksma kõigest jõust. Kujagil tee peal sai ta woorimehe ja sõitis Dunstani uulitsale. Arst oli just minema läinud ja Johnsonil oli tahtmine istuda treppile — nüüd juba tõsises ahastuses.

Enneks polnud ta ära saanud woorimehe ja nii oli ta warsti tagasi Põhja uulitsal. Dr. Miles polnud veel koju jõudnud, kuid nad ootasid teda igal silmapilgul. Johnson ootas kõrges, hahwasti walgustatud ruumis, mille õht oli

täis rohu lõhna. Mõõbeldus oli raske, raamatud riulil tumedad ja must lauakell tihkus kaeblikult. Mis pidid naised temast arwama! SgaFord, kui kujagil käis mõni üks, kargas ta pisti. Ta pingutatud kõrwad püüdis tabada arsti madalat häält. Ja siis äkitselt, rõõmu nõrkusega, kuulis ta wäljas kiiret sammu ja wõtme klõbimist. Silmapilksest oli ta eesthojas, enne kui arst siise oli jõudnud.

— „Doktor, ma tulin teie järele, ütles ta; „maine jäi haigeks kella kuue ajal.“

Ta teadis waewalt, mida ta praegu arstilt ootas. Midaagi wäga energilist igatahes — wõib olla, et see oleks haaranud mõned wõjud ja jooksnud temaga mõõda walgustatuid uulitsaid. Selle asemel arst pani oma wihmawarju nurka, riputas kübara warnale ja lihtas Johnsoni tagast tупpa.

— „Waata me. Teie olete warem minuaga kogu leppinud?“ küsis ta wäga sõbralikult.

— „Aga muidugi, doktor, juba novembris. Johnson, kaupmees, Põhja uulitsal.“

— „Ja, ja. On natuke hiljaks jäänud, ütles arst, lehitsedes oma taskuraamatut. „Noh, kuidas tal läheb?“

— „Ma ei . . .“

— „Noh, muidugi, see on ju teie esmine. Teie teate parem järgmine hord.“

misringkonna üldisest olukorrast ja avaldama tarwilikkude muundatuste joone. Selleks kulus pea kõik aeg ära. Neil oli oma väärtus, sest sel teel sai walitus ülewaate riigi olukorrast ja rahwa tarwidustest. Kuid nõupidamise sihile, ühtlase seadustekogu loomiseni kogu Wenemaa jaoks ei jõutud. 1768. aastal Türgi sõja puhkemisel, lõpetati nõupidamine. Komisjonid töötasid küll veel paar aastat edasi, kuid ilma juurte tagajärgedeta. Nii lõppes see liig warajane katse luua rahwaesitust, Wenemaale pea tagajärjetult, ta on huwitaw tõendus Katariina edumeelsetele püüetele.

Wäga suurt huwi näitas Katariina kaswatus- ja haridusküsimustele. Naistena oli ta huwitatud eriti ka tütarlaste haridusest, mida tookordisel Wenemaal pea jagugi veel ei tuntud. Ta laskis enese kullul ühes kloostris kaswata ja haridust saada 500 tütarlapsel, — siin awaldub jälle keisrima sotšiaalne mõtlemiswiis — 250 neist olid aadlijoost, 250 aga linna-kodanikkude ja talupoegade tütreid. Nad said põhjaliku hariduse, see kestis nende 4-st eluaastast kuni 19-aastani ja kool oli jaotatud wiide klassi, millest igas ühes kestis õppus 3 aastat. Katariina walmas ise selle kaswatusajutuse üle ja tungis igasje ükfilasja.

See oli ainult katse, mis hiiglasuure Wenemaa kohta ei omanud kaugele ulatawat mõju. Katariina püüdis üldise rahwahariduse alal oma riiki igawidi edasi wiia. Nii kirjutas ta kord Grimmile, et ta on uhke, et on ajutanud Peterburis ühe aastaga 100 kooli.

Kuid ta tegewus hariduse alal ei piirdunud ainult koolide ajutamisega, ta püüdis neile muretseba ka kohajaid õpperaamatuid. Oma lastelaste kaswata-

mine sundis teda enmast jel alal tegewusele. Oma kolmeaastajele lapjelapsel Aleksandrile kirjutas ta ise „põhimõtete aabitja“. See algas jellega, et kõik inimesed on sündimisel ühesugused, pärast eralduwad nad hariduse järele. Pärast awaldas ta selle raamatu trükkis ja warsti oli see 20.000 eksemplaris lewinud.

Naistena ja emana tundis Katariina suurt huwi rahwa terwishoiu küsimuste vastu. Sägewalt pani teda mõtlema ja juurdlema kohutaw lastesurewus maal. Kui ta arwas, et lasterawi teadumiste lewitamise ja ojawate arstide ametisjepanemisega ta saab põhjalikult selle vastu wõidelda, oli ta oma ajast kaugele ette jõudnud, teiest küljest aga arwestas ta just selles küsimuses tol korral liig wähe üldise olukorra ja tingimustega, milles elas maarahwas.

Arutas suurt imetlust, kui Katariina, et Wenemaal wiia läbi rüugepanemist, ise esimehena laskis enesele rüugeid pauna, et jellega vastu töötada ebanõule ja wastupanekule, mis rahwa seas selle vastu tunti.

Wiimase alana tema sotšiaalses tegewuses olgu nimetatud koloniseerimine ja talupoegade küsimus, misjagused mängisid hiigla Wenemaal suurt osa. Alles truu oma põhimõtetele, et kõige paremini juudab arenda riiki, mis koosneb rahwast, mõtlejast ja haritust rahwast, tahab ta talupoegadele anda wabaduse. Ta kirjutas kord: „On wastolus rüekiusuga ja õiglusuga, kui meie teeme orjadeks inimesi, kes sünniwad kõik ühesuguselt ja wabalt“. Kuna ta neis oma püüetes jattus aga kõige tugewamaasje wastollu oma ümbruses, pidi ta neist loobuma.

Kuna ta ei juntuud parandada oluliselt talupoegade seisukorda, püüdis ta Wenemaale meelitada

— „Pr. Peyton ütles, teie peafitse kohe tulema.

— „Mu armas härra, see pole nii kiire esimene kord. Ma arwan, see kestab kogu öö. Ütski masin ei tööta ilma küteta, hra Johnson, ja ma olen jõmata.

— „Meie wõime teile meie juures midagi teeta lasta — midagi kuuma ja klaas teed.

— „Tänan, — kuid ma usun, mu lõuna on praegu laual. Ma ei saa ka praegu aidata. Winge kudu ja belge, et ma tulen, — ma tulen natuke hiljem.

Hirmunult waatas Johnson arsti otja, kes jarnasel silmapilgul wõis mõelda jõõgile. Tal polnud küllalt ettekujutust, et enesele seletada, et sündmus, mis temale Johnsonile oli nii ülitähtis, arsti tegewuses oli igawäine nähtus. Johnsonile tundus arst jel silmapilgul mingi jädanetu toletisena. Ta mõtted olid wäga kibedad, kui ta läbi pimeduse koju poole ruttas.

— „Küll ja wõtsid enesele aega, ütles ämm etteheitwalt.

— „Ma ei saanud teist! hingeldas ta. „Kas on juba möödas?”

— „Möödas! Tal peab veel olema palju pahem, enne kui paremaks lähed. Kus on arst?”

— „Ta tuleb, kui ta jõõnud on oma lõuna.“

Wana proua tahtis midagi belda, kui ükswalt kostis kõrge, hädaldaw taebekija. Ta jooksis tagasi, kuna Johnson,

haige murest, pödras kauplusse. Seal jaatis ta jooksupoisi koju ja asus ise palawikulisse tegewusse, awades ja juledes laste ja ainaluik. Kui kauplus oli juletud, istus ta wäikesse etutuppa kaupluse taga. Kuid ta ei saanud istuda. Alataja tõusis ta jälle, kõndis mõned sammud ja lauges siis jälle toolile. Ütski kostis ta kõrwu nõude klirin ja ühest möödas teenija kandikuga, millel oli tajas ja auraw teekann.

— „Kelle jaoks see on, Jane? küsis ta.

— „Proua jaoks. Ta ütles, et sooviks teed.“ Selles lihtjas teetassis oli mõõtmatu troost Johnsonile. Asi ei wõinud olla nii wäga paha, kui ta wõis mõelda tee joomisele. Ta oli nii trööstitud, et ta ka enesele küsis teed. Ta oli just lõpetanud joomise, kui jaabus arst, wäikse musta nahktasfuga käe otjas.

— „Noh, kuidas tal lähed? küsis ta lahkelt.

— „Do, palju paremini, ütles Johnson waimustatult.

— „Di, see on halb,“ ütles arst. „Wõib olla aitab, kui ma tulen siise hommikutjel ringkäigul.

— „Ei, ei,“ hüüdis Johnson, haarates kinni arsti patjast ülikuuest. „Meie oleme nii rõõmsad, et teie tulite. Ja, doktor, tulge warsti ja belge mulle, mis teie armate.“

Arst läks üles, ta kindel raske samm kajas läbi maja. Johnson kuulis ta jaabaste kriuksumist läbi lae ning see oli temale nagu troostiks. See kostis nii julgustawalt ja kind-

rohkem arenenud väljamaalaji, telled eeskujul siis Wene rahmas pidi arenema. Nii sündisid Saratowi ja teised Sakja asundused.

Et ije kõigea tutwuneda ja õiget otstut oma maa kohta saada, tegi Katarina jageli juuri reise mööda Wenemaad. Ja kuigi on muidugi kõrtasi, et temale neil reistidel püüti näidata kõike väljapaiswamast küljest, nägi ta neil ometi rahwast ja jelle elu, äratas rahwa seas usalduse enese wastu ja sündis ametnikke juuremale kohusetruudusele. „Peremehe film toidab hobuseid,“ ütles ta ije jägedasti peale jarnaste reistide.

Süüglajurest töökoormast, mis lahus Katarinaal,

jai ta mängides üle oma wäga täpse ajajaotuse ja wäsimatu tööjõu abil. Temale põlnud töö kohujeks, waid juurimaks lõbuts. „Mida rohkem ma töötan, seda rõõmsam olen ma,“ kirjutab ta kord, ja: „Bidudel on mul igaw, — minu peoks on, kui ma olen juutnud wälja anda hea määruse, — siis olen ma õnnelik.“ Ta oli juur optimist. Sellestõttu mõtles ta mõnikord liig palju ette, ei juutnud kõike läbi wiia. Kuid teijest küljest oli jee tahtlemata suureks hooiks jellele haruldasele naijele, kes liig paarjada aastat tagasi püüdis Wenemaal ellu wiia mõndagi meie ajal weel moodsat ja ajakohast ideed.

Dr. Gertrud Gefleken'i järele.

Eesti Akad. Naiste Ühingu tegevus 1928-29 a.

24. märtsil astusid kokku Tartus Eesti akadeemilised naised, et juba neljandat korda anda aru oma tegevusest ja üles seada uusi ülesandeid.

Akad. Naiste Ühing (asukohat Tartus, Jaani tän. 16) algas oma tegevust 1926. aastal 33 liikmega ja seadis oma sihiks: aidata kaasa nii waimliselt kui ka aineliselt naise kõrgema hariduse süwendamiseks ja edendamiseks ning õigusliku olukorra lahendamiseks akadeemilise, ühiskondliku ja riikliku elu aladel. Praegu on tõusnud liigete arv 129-ni, Tallinnas on asutatud osakond ja teistes linnades on tekkimas uusi osakondi, esi-joones Pärnus.

Eesti ühing kuulub Rahvusvahelisse

Akad. Naiste Liitu ja on viimasega elawas kirjawahefuses. Liit on asutatud 1919. aast. ja temasse kuuluvad 31 riigi rahvuslikud ühinged. Liidu suuremaks ülesandeks on teadusliku töö edendamine ja sõbralikkude suhete arendamine kõikide maade ülikooli haridusega naiste vahel. Selleks toetab Liit oma liikmeid eeskätt aineliselt, pakku- des toetusi-stipendiume. Nii võisid kandideerida E. A. N. ühingu liikmed läinud aastal järgmistele teaduslikuile stipendiumele:

1) Ameerika Akad. Naiste poolt 1.500 dollari suuruses.

2) Girton College. poolt Cambridge's 300 naelsterlingi suuruses.

last. Pingutades omi jõwru, kuulis ta tooli sükkamist ja filmapilgu järel jooksis teegi juure rutuga trepist alla. Johnson kargas üles, juuksetarwad tõusid tal püsti, oli turtõmus, et midagi hirmust on juhtunud, kuid see oli ainult äm, ärritatud, otsides kääriid ja niiti. Ta kadus jälle üles ja warsti mõõbus jälle Jane terve wirna wärskle pesuga. Siis, peale teista waituse, tuli arst kindlal jantmul alla.

— „Nii on parem, ütles ta, toetudes ufjele. „Teie näite lahwtatu, hra Johnson.

— „Oh ei, mu härra, mitte sugugi, wastas jee, pühtides taskurätiga otjaestist.

— „Pole põhjust otjekohajeks ärrituseks, ütles Dr. Miles. „Nii pole just nii, nagu mõiks soowida, kuid loodame kõige paremat.

— „Kas on hädaohtu?“ hingeldas Johnson.

— „Jah, jee on ju ifka hädaohtlik. Ja jee juhtumine pole juft kõige parem, kuid ta mõiks ju olla weel pahem. Ma andsin temale rohtu. Siiatulles nägin ma, et just teie wastu on käsil wäike uus ehitus. See on kaswaw linna- jagu. Ühriid aina tõusewad. Teil on pikaegne rent, eks ole?“

— „Juft nii, mu härra, juft nii! hüüdis Johnson, kelle tõrwad olid pingul ja kes kuulatas wäiksematki häält, mis mõiks kosta ülewalt, kuid kes tundis siiski rahustawa mär-

gina, et arst nii kergesti mõis lohtjeda sarnasel tunnil. „See tähendab, ei, härra, mul on aastaleping.“

— „Oh nii, mina teie ajemel katjuts saada pikaajalise lepingu. Seal on Marshal, kellaajep, wähe edasi teist, ma olin tema naije juures kahel sünnitamisel ja arstisju teda emast, kui tal oli joetõbi. Ma mõin teile helda, ta peremees tõstis ta ühri kahelordjeks, ja ta pidi maksma.

— „Kas ta naine jai üle sünnitusest?“

— „Oh ja, wäga hästi. Hallo, hallo!

Arst kuulatas ülesje poole ja kadus siis kiirelt toast.

Oli märtsi kuu ja õhtud olid külmad, nii oli siis Jane kamina süütanud, kuid kuul ajas suitju tuppja ja kogu õht oli jeda täis. Johnsonil oli külm kandi üdini, kuid rohkem wiist ärritusest. Ta kummarbus tule üle ja püüdis soojendada omi käja. Kella kümne paiku lõi Jane temale õhtusöögi, kuid ta ei tahtnud jeda puutudagi. Ta jõi klaasi õlut ja jee tegi temale head. Ta närwide pingutus näis olnat terita- nud ta kuulmist ja ta mõis jälgida iga liigutust ülewalt run- mis. Kord, kui õlle karastaw mõju weel kestis, ronis ta kiikwarwul trepist üles ja kuulatas ufje taga. Magamistoa ukse oli wähe paokil ja ta nägi arsti, kes näis palju tõs- jem ja muurelikum endisest. Siis jooksis ta trepist alla nagu waanuhaije. Ta püüdis emast lohtuda akraast wälja waa- tamisega. (Järgneb.)

A. Conan Doyle'i järele.

3) Girton College poolt Cambridge's 250 naelsterlingi suurus.

4) Rahvusvahelise Ak. Naiste Liidu poolt 250 naelsterlingi suurus.

5) Hispaania Ak. N. ühingu poolt 4000 peseta suurus.

6) Cambridge college poolt 250 nlst. suurus.

7) Briti Akad. Naiste poolt 50 nlst. suurus.

8) Prantsuse Ak. N. ühingu poolt 2000 fr. suurus jne.

Peale selle on tulnud teadeandeid väljamaalt korraldatavatest suvekursustest:

1) Inglismaal, Oksfordis 8.—29. juulini ingliskeele õpetajatele ja üliõpilastele tutvumiseks moodsa inglise ilukirjanduse ja kasvatusega.

2) Taanimaal, Kopenhagenis 1.—31. augustini nii akadeemilistele kui ka mitteakadeemilistele isikuile tutvustamiseks taanikeelega, ilukirjanduse ja kultuuriga. (Lähemaid teateid saab ühingu Tartus.)

Eesti ühingu on ka korduvalt olnud toetuste osaliseks. Lisaks teistele toetustele määrati käesoleval aastal Ameerika ühingu stipendium Eesti ühingu liikmele dr. Leida Adamborg'ile, kes asus töötama stipendiaadina Jova riigi ülikooli juurde. Peale selle täiendab end praegu Inglismaal ühingu liige keeleteadlane pr. M. Simtman, keda võeti Birminghami ülikooli pansionaati akad. naiste ühingu soovitusel alandatud hinnaga. Tutvuse ja sõpruse arendamiseks üksikute ühingute ja nende liikmete vahel on asutatud väljamaal klubimajad (Pariisis, Roomas, Londonis, New-Yorgis ja mujal), kus rahvusliku ühingute liikmed võivad peatuda, viibides välismaal.

Peale isikliku läbikäimise ja sõpruse arendamise oma liikmete vahel tunneb liit suurt huvi Rahvasteliidu töö vastu, eriti vaimlise koostöö alal. Liidu juures töötavad ka mitmed komisjonid, kes selgitavad tütarlaste keskkirjanduse silte ja meetodeid, korraldavad keskkoolide õpetajate vahetust riikide vahel, uurivad naiste töövõimalusi kaubanduse ning tööstuse alal jne.

Käesoleva aasta augustikuul peetakse Genfis Rahvusvahelise Akad. Naiste Liidu konverents,

millest on palutud osa võtta kõik rahvuslikud ühingud oma esitajate kaudu (nende seas ka Eesti ühingu). Genfis astub kokku liidu V. konverents, mis on ühtlasi ka Rahvusvahelise liidu 10. aastase tegevuse juubel. See töötab kujuneda suurejooneliseks rahvusvahelise koostöö demonstreerimiseks, nii teaduslike küsimuste selgitamise poolest, kui ka mitmesuguste teaduslike ekskursioonide ning huvireiside suhtes konverentsi osavõtjatele. Muu seas on lubanud esineda referaadiga madame Curie ja teised tuntud õpetlased. Ekskursioonidest võiks nimetada näit. Leysin'i ülikooli samatooriumi ja teiste asutuste demonstreerimist naisarstidele; taimede uurijaid tutvustatakse Linnaea jaamaga Alpidel prof. Chodat'i poolt; ettenähtud on veel ekskursioonid ajaloo ning kasvatuseteadlastele, ehitusmeistritele jne. Vastavad komisjonid hoolitsevad külaliste vastuvõtmise ja nende paigutamise eest korteritesse, ekskursioonide korraldamise ja informatsiooni eest ajakirjandusele. Eesti Ühingu kavatses saata konverentsile omi esitajaid.

Eesti ühingu tegevust juhatab 7-liikmeline juhatus, mille kõrval on töötamas 6 iseseisvat toimkonda (haridus, juriidiline, ankeet, propaganda, vaimlise koostöökomitee ja majandustoimkond). Läänud aasta ühingu sisemisest tegevusest võiks nimetada järgmist: 1) ankeedi korraldamine akadeemiliste naiste seisukorra selgitamiseks; 2) raamatute (eriti õpperaamatute) kirjutamine naiskutse küsimuste alal; esimesena on ilmunud haridusministeeriumi toetusel dr. O. Madissoni „Lastehoid esimesil eluaastail“, mis on ka võetud haridusministeeriumi poolt soovitatavate õpperaamatute nimestikku; 3) välismaa külaliste vastuvõtmine (liidu esinaist dots. E. Gleditsch'i, miss van Eghen'i, miss Oonslov'i j. t.) ja avalikkude kõnekoosolekute korraldamine; 4) omavahe- lise klubiõhitud ning kella-viie-tee korraldamine suurema osavõtjate arvuga. Lähemas tulevikus kavatses ühingu asutada liikmetevahelist toetus- ja stipendiumifondi ja kaalutakse muretseda tulevikus oma liigetele teateid töövõimaluste kohta kodu- ning välismaal.

KROONIKA

Rahvusvahelise naisliiga rahskonverents Wiinis.

Rahvusvaheline rahu ja vabaduse naisliiga (die Internationale Frauenliga für Frieden und Freiheit), kellel peaaegu kõikides Euroopa riikides ja ka teistes maailma jagudes oma harud ehk jälle ühtinud ühaldusüksusid on, tutvus jett- siooni ja isikuid Ida-Euroopa maadest 26.—28./3. 1920. a. foku Wiini eelkonverentsiks, et ühijelt arutada Ida- Euroo- va välis- ja sisepoliitilisi küsimusi. Proua Camille Drevet, Prantsusmaal, tegi enne seda ringreisi Ida-Euroopas, et

isiklikult tutvud eelkonverentsile edasi anda. Wiini olid il- munud isikud järgmiselt mailt: Eesti, Läti, Leedu, Poola ühes saadikutega Wilmast ja Ukrainast, Ungari, Bulgaaria, Jugoslaavia, Rumeenia, Austria, Tšehoslovakkia, Rootsi, Soome, Prantsusmaa ja Inglismaa.

Referaatides ja diskussioonides arutati Ida-Euroopa välispoliitilist seisukorda ja sisepoliitilisi probleeme. Peaa- jalikult olid kõne all: Poola-Leedu, Poola-Soome, Rumeenia- Ungari, Jugoslaavia-Bulgaaria ja Poola-Ukraina küsimused

ja peale seda probleemid, mis tõite maid puudutavad, nagu: ajatirjandus, kasvatatus ja moraalne desarmeerimine.

Ei olnud tuge rahvuslõhi ja vähemürahwaaste küsimusi rahvusvaheliseist seijufokohast välja minnes arutada. Aga nad said siiski lahendatud. Tehti hull ülesandeid ühijeks tööks rahu, kultuuri ja propaganda alal. 23.29. august. 1929. a. on Praagas teitmes Naistliiga rahukonwerents, kus eelefonwerentfil alatud tööd jatkatakse.

Ingliismaa uued naiswalijad.

Naistwalijatega arwestatatakse praegustel Ingliise walimistel igalpool väga elawalt. Annab ju uus Ingliise walimisjaabus, mis walijate hulka tõi mitmemiljonilise naiste häälte ülekaalu, naistele otjustama mõju walimistel. Kui weel silmas pidada, et Ingliise naine on poliitiliselt õige arenenud, on arusaadaw praegu etafondade suur huwi wõidata nende poolehoidu. Pea kõigis walimisringfondades on naiste häälte arv ülekaalus. Londonis näitaks on ainult üksainus walimisjaostfond, kus mehed on ülekaalus. Wõnes jaostonnas selle wastu on aga 249 naiswalijat 100 mehe peale. Sama lugu on Ingliise rannikul pea igal pool.

Üks Ingliise ajaleht on korraldanud ankeedi naiswalijate hulgas — naiste soovide kohta uuestl parlamendilt ja walitijult. Wastused on olnud üllatawalt üksmeelsed. 96 protjenti wastajatest nõuawad esijoones rahu ja tööpuudu ja kõrwaldamist. Kortjerite ehitamine ja kortjeritrii lahendamine on järgmine nõue. Suur oja naist nõuab ka wabataubandust, lootes sellest elukalliduse alanemist.

Toitlusteanduse arendamine.

Rahwatoitluse instituudi laboratooriumi juures Berliinis on awatud õppeajutus teetmisteadusle. Seal korraldatakse kurguseid dieetika, toiduainete uurimise, toitluse ja söögikeemia alal. Kawakindlast nuritakse teetmistprotjessi, inimeje toitmist ja ainete wahetust. Suurt tähelepanu pööratakse odawate ja otstarbekohaste toiduseidelite kokkuseadmisle. Kurgustest wõtawad oja majaperenaised, majapidamise õpetajad ja hoolekande õed.

Naine kutsetöös.

Proua dr. Carla Zaglits on hiljuti kirjutanud huwitawa ülewaate naise seijuforraft kapitalistlikes majanduses, milles ta walgustab ja põhjendab naise kutsetöö arenemist wäljaspool kodu. Ta seletab, naiste kutsetöö alade arendamine ja ifka kaswaw naiskutsetöölaliste arv pole mitte naiste eneste poolt wälja mõeldud ja arendatud, waid et see on omas arenemises ainult üks oja meie aja töö ja majanduswormide arenemises. Suur nõudmine õppimata töösjõu, n. n. odawa naiste töösjõu järele, sundis naist massiliselt tööle töösusatalabel. See tuli nii ootamatult omal ajal, et naistel polnud mahti organiseeruda, selle tõttu on nende töö korraldamine tänapäewani weel juhustlik ja puudulik.

Ka alaliselt kaswaw kaubandus ja rahwaaste waheline läbitäimine nõudis ifka uusi töösjõude, mis jällegi nõudis uusi naistöösjõude, sõda ja sellega ühenduses majandusline tiititus sundisid omakorda naist omale tööd nõutama wäljaspool kodu. Kes neil rasketel aegadel arwestas naise tööwõimetega? Kutsetöös on naise seijuford palju halwem mehe omast, kuna mehe töö on käinud loomulikku arenemiskäitu, on selle tõttu wõrdlematult paremini organiseeritud. Kui

weel arwestada loomulikkude raskustega, mis naistel kutsetöö kõrwal kanda (emaksjaamine, kaswataja ja perenaise kohused), siis kujuneb naiskutsetöölise seijuford ja ta wõitlemine paremate elutingimuste eest väga raskets.

Dr. Zaglits leiab, et naiste kutsetöö juhustlikkus tuleb ära kaotada. Tema nõudmiste kokkewõte oleks umbes järgmine:

„Abielunaise, eriti ema kutsetöö ümberkujundamisel tuleb raskuste kiuste teid otjida, kuidas jaoks ema alal hoida oma lapsle ja anda temale wõimalust nautida emadune. Pole ju inimlikust seijufokohast wälja minnes sugugi tarwilik, et wõimalikult paljud naised oleks tegewad kutsetöös. Tulewad ümber kujundada majanduslikud olud, mis wõimaldaksid naisele elu kodus oma perekonna keskkel. Naiste kutsetöö arendamisel olgu peapüüdeks, et uutets majanduslistes ettenõtetes naised igalpool ametis oleks, kus ühistond neid wajak täiendujena meesstöösjõule.“

Naise üheõigusluse küjimus Taani riigipäewal.

Naiste poliitilise üheõigusluse 10-aastase juubeli puhul pidas Taani riigipäewa liige Elna Munch eelarwe arutamise puhul pika kõne, milles ta tähendas, et naiste üheõiguslus Taanis on kätte wõidetud küll mitmes otjustawas küjimusjes, kuid et siiski weel mitmes asjas ei tunnustata seda. Ta nimetas muu seas, et Taani ei luba naist astuda krikudõtetaja seijusje ja tegi walitijulele ettepaneku kaotada see kitiendus naise kümneaastase üheõigusluse juubeli puhul. Ka ei wõidawat weel kõnelelda naiste üheõiguslusest riigiteenistuses, jün eksitawat koguni rängasti maksiwate seaduste wastu. Naine ei nõua enesle kohta sellepärast, et ta on naine, kuid teijest poolt ei tohi ja ei wõi temale keelata kohta ainult sellepärast, et ta on naine! Mi olla hiljuti üks naisõigusleatlane, kes kandideerinud riigiametniku kohale, saanud wastuse, et wastawa osakonna juhataja pole weel wõtnud põhimõttelikku seijukohta naisametnikkude tööle wõtmise kuhtes ja sellepärast ei wõida temale selles ametkohas kohta anda. Selle peale küjits pr. Munch wastawalt ministrikt, kas see peab õigeks jarnast ümberkäimist ametniku poolt naiskandidaadi wastu ja kas ta ei katjaks mõjutada oma ametkondi, et ametnikuks wõetaks nii mehi kui ka naist. Peale selle nõudis pr. Munch naiste osawõttu wannutatud kohtute koosseijust.

Küjimusjed ja kohtmijed.

Wastus küjimusle nr. 1 eelmises numbris.

Olimaaile soovitatakse puhastada watitombukejega, mis petrooleumis niijutatud. Tolm ja mustus eemaldub, wäru muutub ilusamaks ja peale selle mõjuwat petrooleum alalhoidwalt pildile. A. L.

Wastus küjimusle nr. 2 eelmises numbris.

Kõrwetuje plekid riidest (kui riie muidugi läbiolenud ei ole) eemalduwad kergesti, kui riidetükil kofe kasta natukejeks ajaks äädikawee sisse. Kui plekid juba wanad on, siis on asi muidugi kahtlajem. Proowige siiski. E. A.

Wastus küjimusle nr. 3 eelmises numbris.

Liijage tärgetdamisewele üks luffkatäis soola. See kergendab väga triikimist, olen seda ise proowinud.

Rugeja M. P.

Runstilise loomingu väärtusest käsitöös

„Maturul ei juuda me etendada kunagi juhtivat osa ainuüksi tehniliste saavutuste varal, vaid ainult esteetiliste saavutuste varal.“ (Behrens) Nii-juurele weendumisele ollakse tulnud suurrahvaste keskel, kus suurtoöstus näib tõesti võidukäiku tegevat oma puhttehniliste suurraamatustega, palju rohkem aga peaks see weendumus maad võtma meil — meie väiketööstuses ja käsitöös.

Suurte kultuurriikide väljarenenud majandus- tuse kõrval juudab piisida meie käsitöö ainult siis, kui ta omab endale tehnilise täiuse koos kõrge ja omapärase kunstilise kultuuri- riga. Ei üks ega teine eraldi ei anna käsitööle veel elujõudu. Niihästi tehnilise täiuse, kui ka kunstilise kultuuri arendamiseks on aga tarvilik sõodne ja arendavalt mõjuv õhkkond ning vastav loovad jõud. Soodsa ja arendavalt mõju- va õhkkonna moodustab väljaarenenud maitsega lai publikum, kes niihästi moraalselt, kui materiaalselt väärtuslikku tootmist toetab. Loovate jõudude kompleksi moodustavad kõigepealt ühiskondlikud kunstnikud-käsitöölised, kes juudavad Inna uut ja omapärast, siis ka veel suur kogu n. n. lihtkäsitöölisi, kelle töö seisab kunstnikkude valmistatud tehni- lises väljatöötamises, tarviduse korral ka nende muutmises ja ümberkombineerimises vastavalt tin- gimustele ja nõuetele. Ei loov õhkkond, ei ühiskond loovad kunstnikud ega tehniliselt väljatöötatud kä- sitöölised ei juuda igalgi omaette ja teineteisest eraldi panna alust edurikkale käsitöö arendamisele. Sellest järeldub, et õige hariduspoliitika peab püüdma levi- tada käsitöö kultuuri võimalikult laiaadesse rahvakah- tidesse — piltlikult öeldes, termesse rahvasse, — et seega tekitada käsitööle ümberpaatliku ja õieti hinda- vat publikumi. Selle publikumi kasvatamiseks on üld- hariduslikud alg- ja keskkoolid ning eriti täiendus- koolid. Üldisest käsitööd hindavast õhkkonnast võrsu- b iseeneisest kogu inimesi, kel on tahukäsi käsitöö alal ak- tiivselt tegutseda — nende kasvatamiseks on käsitöö- ehk tööstuskoolid. Ühiskondlikud käsitöölised, kes avalda- vad erilisi andeid ja kalduvusi käsitöölises loomingu- s, võivad areneda loovateks käsitöölised-kunstnikku-

deks — nende kasvatamiseks on kunsttööstuskoolid. Kunstkäsitöölised jäävad jagedasti tegutsema ka kunstikooli kasvandikud, mille tõttu tutvumemine kä- sitööga ei tohiks siingi puududa.

Et fõrd loodud käsitöö kunstiline kultuur oleks elujõuline, painduv ja arenemismõimeline, s. t., et ta uuendaks end ise omal sisse- misel elujõul, käies kaasa arenemise ajale, selleks peab valitsema käsitöös loov tegemus algusest lõpuni — alates asjaarmastajate töödest ja lõpe- tades elututjeliste käsitöölised töödega. See loov te- gemus ei tarviise esineda kuigi juures ulatuses, ta ei tohigi esineda liig juures ulatuses, seet selleks puuduvad asjaarmastajatel ja käsitöölised tihti and- ded ja oskus. Ta esinegu teadlikus materjalide, wor- mide, värvide ja mustrite valikus (valik on juba loomingu — või vähemalt loomingu üks itaadium), tehnilistes ümberkombineerimistes, käsitöö wormide loomises vastavalt kindlatele otstarbetele, rahvus- liste — või ka muude tarvitusel olevate — mustri- motiivide ümberkombineerimises (näiteks kudumise alal) jne. Ühe sõnaga, ta esinegu umbes jamal kirjul, nagu esines loomingu elavas rahvakunsti vanema- tel aegadel. Säärise loova õhkkonna loomiseks tule- vad luua teatud traditsioonid. Ja nende tra- ditsioonide loomisel võib olla suur tähtsus muuseas ka kuukirjadel käsitöö osal.

Silmapiistvateks loomingu edendajateks on, muidugi, ainult ühiskondlikud tugewad loovad jõud. Kuid nende jõupingutused kultuuri edastamiseks on asja- tud, kui suur kogu jääb maha. Enne või pärast tekitab kriisi ja tagasiöödramine rahva juurde muutub möö- dapääsemataks. Ainult siis, kui loov käsitöö kultuur on alalhoidnud ja välja arendanud rahva loovad jõud värsketena, vastuvõtlitutena, elujõulistena ja teguõimjatena, võib väiksem kogu ühiskondlikud kunstnikke nihutada paigast ja tõsta termet kultuuri. Veel rohkemgi, suur määs ise aitab seka kaasa, ta ise loob, viies väikeste sammudega ja pikkamisi, kuid selge järjekindluslega kunsti täiuse ja omapärase poole.

A. Rimmel.

Suivilillede kasvatamisest

Suvi on kätte jõudnud, meie lühike suvi, mis nii pitaldajest tuleb, nii imetiirelt möödub. Stahtutagem ära see suvi, ümbritsegem einast lilledega! Minult lühikest aega kestab suvi, ning pea tuleb jälle sügis, hall, külm — nagu paljude elu. Lilled on ilmsüüta looduse lapjed. Oma õrnade õitega toovad nad ilu päevajest rõõst ja murest väsinud hingele. Väsinud silm puhkab toredatel õievärvidel, väsinud hing kogub uut jõudu ja elurõõmu.

Meie suvi on lühike — see on peapõhjust, miks maarahval suvel nii palju rõõd, miks nii vähe aega lilleda jaoks. Siiski võiks meil lilli palju rohkem kasvatada, kui see tegelikult sünnib. Ka õnnades ja alavites on liig vähe lilli. Nähtavasti ei puudu üksi aeg, vaid ka ostus nende kasvatamiseks. Näeme palju kividuraid jõuetuid lilli, millest keegi ei saa rõõmu tunda. Meile pole kasvatamiseks kohane maa antud, või puudub tarvilik niiskus, või on ajukoht liig varjus, või on umbrohud neilt elujõudu riijunud.

Lihõdieline siidimoon — *Papaver Rhoeas*

Pole raste lilli kasvatada, kui ei puudu asja vastu huvi. Suivilillede hulgas on palju jarnaseid, mis on leplikud mulla juhtes ning ei nõua peale kohale külmist ja nõne korralise külmumise ja taastumise pea mingit hoolitsemist. Mitmugused on näiteks, kõigile tuntud moonid, milledest kõige toredamad on siidimoonid (*Papaver Rhoeas* Shirley) lihõdiaktsed ja täidetud. Seeme idaneb kiirelt ja võrdlemisi lühikeste kasvuaaja järele hakkab moon õitsema. Siidimoonid õitsevad kaua. Napp nappu järele lõõb lahti ning taim kasvatab itka uusi ja uusi nappusid. Kui mooni külitakse mitmel järgul, võib neid õitsemas näha kogu suve kuni hilise sügiseni. Mitmearvulised moonid on ilujats aia ehteks, kuid nad on toredad ka vaasides — kuigi õite iga on lühike. Kõhjuks püüdnud moonidel lõhn — kuid see puu-

duš on neil ühine väga paljude teiste suivililledega, mille toredad värvid ja ilus kuju rõõmustavad silma. Lõhnavaid leiame rohkem kahvatute piiskete õitega lilleda hulgas — nagu rešeeda, makkioola j. t. Need armjad lilled ei tohiks küll ühesti lilleaiaš püüdnuda. Zuba vähejed dieb täidavad kogu ümbruse oma hurmavalt maguša lõhnaga. Suivililli on lõpmatu hulk. Neid kõiki loetleda on võimatu. Igahel on oma ilu ning oleneb isiklikust maitsest, misjuguš keegi kasvatada soovib.

Kasvatamisviiside järele võime lillesid järgmiselt jaotada: 1) üheaastajed lilled: a) otje välja ajukohale külitavad, b) taimedena peenrale istutatavad. 2. Kahe- ja mitmeaastajed lilled: a) rohkilled, b) mugul- ja sibulilled.

Kõige fergemad kasvatada ja kõige rohkem lewinud on üheaastajed lilled, eriti otje välja külitavad, kuna nende kasvatamine on kõige lihtsam.

Seeme muretssetakse headelt aiaarvidest. Peenral või muul kohal, kuhu kavatsetakse välja küllida seeme, peab kõigepealt ettevalmistama mulda. Villemuld peab alati liivajegane oloma, kuid ühtlasi küllalt rammus lille kiireks ja jõudjaks arenemiseks. Harilikult kasvavad kõik lilled hästi sügijel rannutatud ning kompostimullaga jegatud liivajel javinamaal. Raske tuim maa, samuti kogu liivamaa ei ole lille kasvatamiseks joodne. Nea arenemise ühels tingimuseks on ka paras niiskus. Liig niiskel pinnal kasvavad hästi ainult mõned jootaimed, kuna liig-kuiwal võivad areneda ainult vähejed mägestiku taimed. Peenral või muul külvikohal tuleb muld jügavalt üles kohendada, et lille juured jaatšid jügavale tungida — mis on tähtsaim eeltingimus jõudjaks arenemiseks väga paljudele lilledele (näit. lilleherned). Külvil ajal ei tohi muld olla liig niiske — kleepiv, ega ka mitte liig kuiv — tolmav, vaid paras niiske. Külmimine sünnib vastavalt seeme juurusele ja peenra jaotusele. Peab hoiduma liig tihedast külvist, mis nõrgendab taimi. On seeme peenike, ei tarvitse teda peale külmimise mullaga katta, vaid teda tuleb lihtjalt vastu maad jüruda. Vähe juuremaid seemeid tuleb katta õhuke mullakorruga, mille paksus ei ületa kolmekordset seemnetera läbimõõtu. Väga hea on tarvitada katemullaks jõelutud fergel wana kompostimulda, mis liivaga jegatud. Peale seemnete mullaga katmise peab mulda lauaga või käega finni wajutama, siis tõuseb alumiselt mullatihedest rohkem niiskust seemneteni, ja idanemine läheb jõudjaini edasi. Peale külmimise peab peenart õlmata või kuuseokste abil päikeše ja tuule eest warijama. Alles kui idud on tärganud, võib katet kõrvaldada. Ei tohi ka unustada peenart kuiwal ajal kastmast. Kuivas mullas ei saa seeme idaneda ning festwa kuuša mõjul jaavad noored idud fergesti otša. Noori taimi peab warakult harvendama, mis sünnib jel wrijul, et wahapealt kitutakse mõned taimed välja, jättes ülejäänud taimi kasvama teatud kauguses üks-

teijest. Näiteks moonide wahke peab olema vähemalt 20 jn., kuna muudu nad ei arenda kõrwalharuüid. Wida kõrgemad on lilled, jeda juurem olgu nende wahel wahke. Madalamad wõiwad kasvada tihedamini. Wäänkaswulijä ja kõrge kasvuga lilledid peab aegjasti tugede tülgä jiduma. Edaspidine rawitsemine seijab ainult mõnefordjes kikkumijes ja kastumijes. Kraditsemud lille peab alati kõrge ära lõikama, jüis on ülejäänud õitel rohkem jõudu ning nad arenewad jeda lõpataamalt.

Dije ajutokhale wõib tüldä järgumijä aiakilli:

Agrostemma — niikulill; *Amaranthus* — rebajefaba; *Calendula* — kuldpoll, jaiakill; *Centaurea* — rikkilill; *Cleiranthus* — merikuldal; *Convolvulus* — kassitap; *Eichhjolzia* — eldu; *Gypsophila* — nõmmekill; *Theris* — tuttkill; *Linum* — linakill; *Lupinum* — lupiinid wõi hundioad; *Malope* — lehterikill; *Matthiola* — õõlewko; *Nemophila* — waarikill; *Papaver* — moonid; *Rejeda* — rejeeda; *Carduus marianus* — maarjaoohakas; *ipomoea* — lehtertapud; *Tropaeolum* — strejs wõi mungakill (kõrged ja madalad); *Lathyrus odoratus* — lillehernes.

Loetletud lilledest mõned on pika kasvuaajaga ning ainult joojal juurel arenewad hästi; seemneid ostes, jaab seemnekauplustes tarwikille juhtnõbre. Kaswuaega jaab pikendada, kui seemned tülditakse aegjasti toas pottidesje wõi kastidesje, kus nad ära idanewad. Sel wiijäl kasvatawad taimi ei kõrge ära hellitada, waid peab neid wälise õhuga aegjasti ära harjutama, ning õjimeje wõimaluse juures wälja istutama.

Pika kasvuaajaga on ka meie tuutuimad juwikilled lewkoid ja astrid, millijed kuuluwad õheastaste lilled. b rühma. Neid kasvataakse alati enne kastides wõi taimelawas. Selle kultuureiga juwikilledel hulka kuulwad weel:

Dianthus — nelgid (nende hulgas ka mitmeaastajed); *Adonis* — punakill; *Ageratum* — päsmakill; *Antirrhinum* — lõwikõug; *Alyssum* — kübrosi; *Celosia* — kulehari; *Chrysanthemum* — jaanikaträd; *Clarkia*; *Gaillardia* — näjapea; *Godetia* — juweajaalia; *Heiranthus* — kuldal; *Helianthus* — päewakill; *Lavatera* — rõngaskill; *Helichrysum* — õleküll; *Lobelia* — papililled; *Matricaria* — kummel; *Mirabilis* — imeküll; *Nicotiana* — tubakküll; *Rigella* — mustkõõmel; *Denothera* — kuningakapp; *Petunia*; *Phlox* — leeküll; *Portulaca* — portulakroosid; *Pyretrum* — neiküll; *Salpiglossis* — trompetküll; *Scabiosa* — tähtpea; *Scizanthus*; *Stevia*; *Statice* — rohmelgid; *Tagetes* — peimüll; *Berbenä* — raudürt, *Viola tricolor* — wõdrasema j. t.

Sekultuureiga juwikilledel taimi jaab linnades harilikult aednikkudele osta. Ueda wõib neid istutada nii pea kui õmastikuolud lubawad, kuid hiljemalt juuni algusel kuni keijpaigani.

Kuni ostetakse lewkoi taimi, pidagu ostja meeles, et lewkoi taimed on wäga õrnad ning hakkawad ette-

waatamata istutamijä puhul jägedasti põdema. Lewkoi taimi peab istutama tihedamini (kuni 10—15 jn. kaugusele), jett nendest poolled kasvawad lihtõelilijed; õie kuu jälgumijel wõib neid wahelt kõrwaldada. Du tähelepandud, et nõrgemad taimed annawad täisõijä, tugewamad — lihtõijä, jellepärast ei pea nõrke taimi ära wistama, waid wastuõjja — hoolega rawitjema. Lewkoid armastawad rammujät, kuid mitte liig rasket jügiljel wäetatud maad, millist wõib jegada wana kompostimullaga; kasulik on ka rammutamijets tarwikada mõni aasta seismud tiiginuda. Du ilan kauemat aega kuuw, peab lewkoiid mõned korrad tublisti kastma. Raa kõhendamine ja kikkumine on hädatarwikil, jannui ka kõrgemate lewkoidel tugede tülgä jidumine.

Sarwikannitejed — *Viola cornuta*

Astrit taimi ostes peab küjima, kas need on kõrged (45—60 jn.), poolkõrged (30—45 jn.) wõi madalad (20—30 jn.), et õskaks neile anda jõiwat kõhtra. Kõrgetest on wäga ilusad krijsanteemi jarnaste õirega „jaanakuulu jalg“ ja „Hohenzollerni“ astrid. Madalatest on toredad õiekilakajed „Triumph“ astrid. Kuid ka teised jorbid on ilusad ja õhjad aeda. Astritel, jannui kui lewkoidel annawad jägedasti nõrgemad taimed ilusamaid õijä, misjlepärast tuleb neid hoolega rawitjeda. Kõrged astrid istutatakse kuni 40 jn., madalad kuni 20 jn. kaugusele äksteijest. Kõrgetele astritele peab tuge muretsjema, nuudu wõjfab tuul ja wihm neid maha.

Nelkijäid on palju sorte — lõhnawaid ja lõmata, õhe- ja kaheaastajed. Suweneidgid (*Dianthus Chinenis*, Hedewigi, *Laciniatus*) on ilusad lõhnata lilled, mis õitjeward keijjuurest hilijä jügjjeni. Jüjad, kuid lõhnata on ka kaheaastajed aiawelgid — *Dianthus barbatus*. Lõhnawate aiawelgid (*Dianthus carophyllus*) hulgas kõige warajajemad on *Wini härjapõlwajed*; õied punakajed, roosad ja walged; lilled kasvawad madalate puhma-

dena, on õierikkad. Kevadel kastidesse või pottidesse istitud ja juure läbi väljas peenral kasvatatud, õitsevad nad järgneval aastal juba juunikul. Neid võib ka pottidesse istutada. Väga ilusad lõhnavad aianelgid on ta grenadiin-nelgid, mis annuti kahe-aastased. Eriti tugeva lõhnaga on ilusad wärwiküllased „jule nelgid“ — *Dianthus plumarius* — milleid võib aias kasvatada ning ka pottidesse istutada. Nektide hulgas on kõige kuulsamad n. n. potinelgid — *Dianthus caryophyllus* — *Chabaud* ja *Margaret* ning Ameerika hiiglaõielised. Neid kasvatatakse õitets la- was või kastides ja pärast aias nagu teisi nelkisid, kuid sügisel istutatakse neid pottidesse ja asetatakse toa akendele, kus nad talvel õitsevad. Neil on tore lõhn ja väga ilusad õied. Nelgid armastavad kerget, kuid rammujat ja kohedat mulda ning jagedat kastmist.

Tõredaid aialilli leidub mitmeaastaste hulgas, kuid nende muretsemine on jagedasti palju kulukam, kui eel- pool nimetatud lilled. Kellal on väike aed, see võiks palju ilusaid lilli ise kasvatada, mis tulevikus talle nähtud waewa sajakordiselt ära saavad. Mitmeaastaste lilled kasvatamiseks toon edaspidi mõningaid näpu- näiteid.

Lõpuks veel mõni sõna äärestuslilledest.

Need on ilusad siis, kui moodustavad tiheda wärwikilje paela, mis hästi sobib peenra lilledega. Väga lugupeetud ja laialt tarvitatud on *Loelia adwõi papil- lilled*, nende hulgas eriti ilus hõbesinine „*Meier Wilhelm*“. Ilusa äärestuse moodustavad ka madala- kasvulised peiukslilled — *Tagetes*, mille õied kollased ja pruunid, lihtjad ja täidetud. Mõlemate lille- liikide taimi saab harilikult aednikkudest muretseja Väga ilus, kuid vähem tuntud on *Gjochokhi- eldu* — õied valged, orange, punased ja roosad. See- me kilitakse otse peenrale. Kõhjuks õitseb alles hilis- juwel. Alalistele peenardele moodustavad ilusa ääres- tuse mitmeaastased lilled, näiteks *Firikatar* — *Bel- lis perennis* ja *harvannite* — *Viola cornuta*. Mõlemad õitsevad vara. Esmoel õied on valged, roosad ja punased, teisel tumeiniised ja mitme- wärwikiljed.

Lilledel valikul peab silmas pidama, et paljud lilled mõjuvad ilusana mitte üksikult, vaid hulgana istu- tud, mil nad moodustavad harmoonilise terwitu. Hul- gana mõjuvad lilled enam wärwi kui tuju läbi. Peab ostama koostada sobivaid wärwe. Üksikult võib istu- tada ainult lilli, mis on eriliselt ilusad ja sümpaatsivad.

H. Brauer.

Soore ja keedetud piima tarvitamisest

Jagäewase rahwatoiduna omab juure tähtsuse lehmapiim. Eriti tähtis on see lastele, sest piim sisal- dab kergesti seeditavas kujus kõiki tarvilikke toiteolu- seid. Kuid piima tarvitamine ei ole igakord häda- ohuta, eriti linnades, kus piima ostetakse poodidest. Soome jagedasti ajalehtedes märkusi selle kohta, kui- das ühes või teises poes on teatud protokoll alaväär- tusliku piima müümisel pärast. Mõltsimine võib juu- dida mitmel viisil. Kui piimast riisutakse koor pealt ära ning müüakse täispiima eest, on see juba piima mõltsimine. Sagedasti kallatakse piima hulka wetti, või lisatakse sinna juure keedujoodat, formalini, wesi- nitu ühikpendit j. t. keemikaaineid, mille tarvitamine (peale keedujooda) on terwilele kahjulik. Ka joodat sisaldaw piim pole hea, sest tal on ebameeldiv maitse. Pealegi võib temas sigineda hulki piisilasi, mis harilikus hapuks läinud piimas ei saa sigineda, kuna wajakwad arenemiseks kehelist keskkonda. Ei ole ka weega mõltsi- mine kangeliski mitte nii ilmjuüta tegu, nagu see wast võiks paista, kuna sellega ei lange mitte ühes piima toitus, waid piima sisse saab kantud ühes weega hulki piisilasi, mis piimas leiawad joodja keskkonna arenemi- jeks. Eriti hädaohuks on juures on jõe- ja järwe- wesi, milles jagedasti leidub tardedawaid haiguse piisil- lasi. Suure ajal võiwad nad piimas, eriti kui see ei ole küllalt külm, kiirelt sigineda, ning tarvitajat hauda wita. Kuid ka mõltsimata piim võib tardedawaid piisil- lasi sisaldada, mis oleneb juurel määril küpsi puhkusest, küpsusest, küpsilehmast ja piima alalhõiuist kuni tarwita- mijeni. Satub küpsi ajal piima sisse karwu, kolmu,

ning — mis kõige pahem — sõnnikut, siis ühes sellega ka määratu hulki piisilasi. Karimal juhul on need mitmesugused mädabakteriad ja ilmjuütuud piisilased, kuid nende hulgas võib olla ka hädaohuks, nagu tüüfikuse j. t. Olugi, et piima kurnatakse läbi tiheda riide- või watifiltri, mis kõike nähtawat mustust kinni püüab, ei takista see omegi mitte piisilaste läbipääse- mist. Kui piim seisab pikemat aega soojana, leiawad piisilased joodjaid arenemismõimalusi, mille tõttu nende arw suureneb imekiirelt. Sellepärast peab hoolitsema, et piim kohe peale küpsi saaks küüsti ära jahutatud. Külmus piimas jääb piisilaste arw pikemat aega muu- tumatuks, piim hoiab alal oma wärste, rõõsa maitse. Jahutamine wabastab piima ühtlasi gaasidest, mis on omased wärskelt küpsitud piimale, mille tõttu taob n. n. „lehmamaitse.“ Seepärast ei pea sooja piima kümnimes nõus hoidma, waid piimandule pannakse kaan nõrda peale, et jääb wähe, mille kaudu aur ja gaasid wälja pääsewad. Soowitaw on kaane alla paigutada puhast riie, mis auru enesesse imeb, kuna see muudu kiilma kaane küljes kondenseerub ja weepiiskadena uuesti piima sisse langeb. Piim sisaldab 1 con. nor- maalhelt kuni 500.000 piisilasi, kuid poepiimas leitakse jagedasti piisilasi kuni 6.000.000 ja rohkem 1 cem. kohta. On arusaadaw, et niisugune piim ei hoibu hästi alal, waid kipub „müratama“, mille tagajärjel ta keetmisel tõttu läheb. Müratunud piima ei saa ka toorelt tar- witada, kuna see tekitab kergesti seedimisraskusi. On olemas peale keetmise weel kihtne abinõu piima wär- stuse hindamiseks. Selleks peab muretsema 65—70 protf.

alkoholi ning segama mõnes klaasis vähe piima jama palju alkoholiga, jeda hästi lofjutades. Ei ole piim päris värste, tefib alkoholiga segades jada. Seas värstes piimas mingijugust jadet ei tefi.

Ostes piima, ei või kunagi kindel olla piima puhtuses. Kuid ka oma lehma piima tarvitades ei saa piima puhtuses kunagi täiesti kindel olla, eriti veel, kui lehma terwisliht seijutorda pole ligemalt uuritud. Sellepärast on piima pastöriseerimine või keetmine suuremalt jaolt hädatarwiklit, sest see häwitab piililasi ja võimaldab piima värste hoidmise. Kõhjuks on teetmijel, mis meil kõige laiemalt tarvitujel, omad halvad küljed, eriti kui piima tahetatje tarvitada riinulapje toiduks. Keetmine hävitab piima ferment ning muudab munavalge ühendusi, purustades neid ja jadedstades munavalget, mille läbi piim kaotab oma loomuliku koosjeisu ja muutub raskemini jeeduwaks. Keedetud piimaga toidetud lapsed jääwad kiburaks (Barlowi haigus). Väljamaal on jeepärast ka omamugi juba toorepiima tarvitamijele tagasi pöördud. Naigete ja laste piima murehetatje erilistelt farjama japidamistelt, kus piimalehmud ja lüpsjad on arstliht järewalwe all, ning kus on makswad kõige waljemad puhtuje nõuded nii lüpsji ajal kui ka piima alalhoidmijel ja müügile toimetamijel. See piim on muust piimast tunduwalt kallim, kuid leiab alati tarvitajaid.

Kui pole võimalik mureheteda head toorest piima, siis riinulaste jaoks on soovitaw piima mitte keeta, waid pastöriseerida, mis jünnib waewata Soxhleti piimakeetjas. Piim joojendatje 65—70 peale poole tunni joohtul, mille aja sees häwinowad piililased, kuna piima koosjeteis ja maitje ei muutu.

Kui piima ei tarvitata riinulaste toiduks, on keetmine alati soovitaw, sest see kõige lihtsam abi-

nõu piima värstena hoidmijeks ja piililaste häwitamijeks. Peab ainult hoolitjema, et piim peale keetmijele jaoks hästi ära jahutatud, ning milgi tingimijel mitte kauemaks ajaks jooja kõõti jäetud, muudu pole keetmijest kasu, waid ainult kahju. Tegelijelt jahutawa piima jisse jattuwad õhust wued piililased, mis joojas teetonnas kiirelt jiginowad. Harilikult on need mitmejuguwed mädabakteriad, mille tegewuje tagajärjel piim läheb halvaks. Piimas tekiwad bakteriamürgid — toksiinid, millel on wäga halb mõju inimise organismile, ning mis wõinowad õjile kutsuda rasteid jeedimisrikkteid, harukordadel isegi surma. Linuas on juure ajal jeedimisrikked kammis jagedajed, ning juur oja neist tefib halvaks läinud keedetud piima tarvitamijest. Seda silmas pidades peab piima peale keetmijele kohe täiesti ära jahutama, mis kõige paremini jünnib jamas nõus, millega piima keedeti. Kui aga tahetatje keedetud piima teije nõu jisse kallata ja jelles ära jahutada, peab ümbertallamine jündima kohe peale tule raskust ärawõtmijele, sest siis tefib piimale kindel foortite raskust ja munawalgeollujest, mis piima hästi kaitseb ning värstena hoiab. Piima võib ümber kallata kas täiesti kuumalt või täiesti jahutunult — muudu ei saa teda värstena alal hoida. Kuni piim jattub, peab teda terge riidega pealt kinni katma, mis võimaldab küll auru läbipääsemist, kuid takistab piililaste ja tolmupiina jisse jattumist. Kaant võib piimandule peale panna alles siis, kui piim on täiesti ära jahutunud. Jahutamine jünnib hõlpsasti jeli wiihtil, et keedunõu ühes piimaga ajetatatje kausi või pange külmale wee jisse. Wesi tuleb wahetada niipea kui ta joojaks läheb. Sel wiihtil ära jahutatud piim sejab kaua värste, on hästi maitjew, ning, mis kõige tähtsam, ta ei jhalda terwijele kahjulikke toksiine.

H. Brauer.

Ka silgust saab maitsewaid toite walmistada

Silgul, kui loomariigist jaadud toiduainel on meie teistmiste jissetulekutega inimeste majapidamijes juur tähtsus. Et silk Baltimere rannikul juba wanast heast ajast üldijelt tuntud kala, siis ei ole wist perenast, kes ei tunnetaks silku ja kes ei mõistaks kõige lihtsamal wiihtil silku walmistada. Wõrrelde teiste kaladega on silgul nii mõnigi hea omadus. Esiteks on ta odaw toiduaine, silgus olewaid toitollujeid arwesje wõttes. Teijets, et ta poolraswaste kalade rühma kuulub, jhaldab 1 kg. silku 40 gr. raswa, kuna näiteks haug, ahwen ja turs kõigest 2—3 gr. raswa 1 kg. kohta jhaldowad. Eht veel täpjemalt silgus olewaid toitollujeid analijeerides ja ülalnimetatud kaladega wõrrelde leime, et 1 kg. silku wähe üle 900 kal. joojust annab, kuna jama palju haug, ahwen ja tursja kalu kõigest 416—512 kal. annawad. Kolmandaks on silgul hea omadus ka see, et kala puhastamijel ei ole jäänuuste protjent kaugeksti mitte nii juur, kui näit. haugil. Ja lõpuks võib silku õige mitmetesijelt toidu walmistamijeks kasutada. Kuid kõige nende silgus olewate heade omaduste peale waaatmata on nii mõnelgi perenastel halb arwamine silgu kohta ja foguni ei wõeta

waewaks temast üldje midagi maitsewat teha. Et meil üldijelt kalatoitude walmistamijele ostus puudulik, ei ojata silku peale praadimist ja teetmist kõige lihtsamal wiihtil, toiduks walmistada. Meie igapäewajele toidule waheldust wõinowd luna, näit. silgust walmistatud pipstükid, wormid, jupid, marinaadid, jüdid jne.

Eiu mõni retsept:

Silgu pipstükid: 1 kg. silku, 1 muna, 4—5 spl. peenendatud tillilehti, 3 spl. piima, joola, peenend. pipart, kuuwikuid. Käimeid puhastatje, jelgroog kõrwaldatakje. Sool, pipar ja tillid jegatatje taldretul ja jaadud segu riputatatje iga räime jjemijele poolele. Kats silku ühendatje, fastetatje muna ja piimasse, riputatatje peenendatud kuwituid piimale, küpjetatje pannil raswaga eht wõiga. Lauale antatje kartulipudrugaga lõuna- eht õhtujõögiks.

Silgu küpis: 1 kg. silku, 2 muna, üks neljandik liitr. piima, 2—3 spl. tomatiwõid, kilu eht kilu joolwett, tillilehti, pipart, joola, wõid. Käimeid puhastatje, jelgroog kõrwaldatakje. Silgu jjemijele poolele pannatje wäike tükk kilu, tomatiwõid, peenendatud tilli, pipart ja joola. Silgud kee-

ratatje rulli. Mullid ajetatatje wõiga määritud wormi. Mu-
na ja piim flopitatje ja walatatje wormi peale. Pinnale
pannatje wõid ja küpjetatje ahjus.

Sautatud silgud: 1 kg. silgu, wett, joola, pipart, loorberi-
lehti, murulaufu, wett hapukoort, 3 spl. wõid, 2—3 spl. jahu,
talaleent ehk iga rea wahete maitseaineid pannas. Kalad pu-
hastatate, pannatje reas patta; weji walatatje peale ja kalad
lastatje küpjeta. Walmistatate eraldi paras kaste. Kalad
tõstetate waagnale, kaste walatatje peale ja peenendatud
murulauf riputatate peale.

Silgu- ja kartuliworm: 40 gr. silgu, 1½ liitr. kartu-
laid, 3 spl. wõid ja raswa, ½ liitr. piima, 2 muna, 1 spl.
peenend. kuwituid, 1 sibul, joola, pipart. Kooritud kartulid
lõigatate ratasteks. Silgud puhastatate, jelgrood kõrwal-

datate. Wõiga määritud wormi pannatje kord kartulaid ja
nende peale silgud ja maitseained, wõid ehk raswa. Nii kor-
ratate kuni worm täis. Piim ja muna flopitate ja wala-
tatje peale. Pinnale pannatje mõni tükk wõid ehk raswa ja
riputatate peenendatud kuwituid. Küpjetate ahjus.

Silgu leem: 1 liitr. kartuleid, 2½ liitr. wett, 1 kg.
silgu, üks neljandik liitr. piima, 2—3 spl. jahu, 2—3 spl. ha-
puttoort, wõid, sibulat, joola ja pipart. Kooritud ja tükki-
deks lõigatud kartulad keedetate joolases wees poolpehmeteks.
Puhastatud, pooleks lõigatud silgud ja maitseained kätatate
kartulitele. Kui kalad ja kartulid küpsed, kätatate piima jõe-
jegatud jahu, wõid ja lastatate 10 min. teeda. Lõpuks hapu-
toort. Leeme pinnale riputatate peenendatud filli, peterjilli
ehk murulaufu.

Rabarber

Rabarberi ilmunine turule on perenaistele rõõ-
mustaw nähtus. On omegi jälle wärste toiduaine,
millest maitsewaid kiisleid ja süppiisid saab! Rabarber
on nagu marjade eelkäija, kõrwaldab marjade
pundust, mis end kewad-suwel tunda annab. Nii kui
tõit lehttaimed, ei ole ka rabarber rikas toitluste
poolest, kuid ta sõjaldab happed ja kõige enam oblika
hapet, mis targu tarwitades meie jeeidimisele hea on.
Witamiinidest sõjaldab rabarber ainult C witamiini,
kuid rabarberis olewa happe mõjul ei häwine wiimane
ka siis, kui rabarberit wahete keedetate. Rabarber on
mitmeaastane taim ja kaks korda aastas — kewadel ja
sügijel — annab saaki, millal teda ka sõjeteetmijeks
tarwitataate. Et rabarberi kaswatamine õige sõihtu,
siis oletas joowitaw, et ka talupeenajed rabarberit
kaswatate ja mitte ainult kaswatate, waid ka patta
paneks.

Siin mõni retsept.

Rabarberi kompost. 1 kg. esimesi rabarberi warji.
2 lit. wett. 300—400 gr. sõhkrut.

Rabarber loputatate, lõigatate tükkideks. Weji ja
sõhkrut keedetate (wahete kooritate) jeni kui sõirup jelge
on. Sõjatate rabarber, keedetate erewaattõitult peh-
meks, et rabarber terwena püsib. Tõstetate klaas-
kantsi.

Rabarberi worm. — ½ kg. jahu, 1 spl. sõhkrut,
½ tl. küpjetud pulbrit, 300 gr. wõid ehk margariini,
1 muna, ½ dl. wett, 2 spl. toort ehk piima. Tükkideks
lõigatud rabarber, sõhkrut.

Retseptis nimetatud ainetest walmistatate taigen.
Taigen wiinatate kühma. Wormi pannatje tükkideks lõ-
igatud rabarber, hästi sõhkrut wahete riputades.
Taignast rullitate wormisuurune kaan, pannatje wor-
misolewa rabarberi peale ja sõjäänud taigen tarwi-
tatate kaane ilustamijeks. Worm määratate pealt
weega, sõhkrut riputatate pinnale ja worm küpjetate
ahjus. Sõddatate kas wõija koori ehk wanijefastega.

Rabarberi küjel. — ¼ kg. rabarberi warji, 2 lit.
wett, 200—300 gr. sõhkrut, 1 spl. kartulijahu.

Rabarberi warred loputatate, kooritate, lõiga-
tate tükkideks, pannatje teema. Kui rabarber pehme,
kõjatate sõhkrut ja külmas weega jegatud kartulijahu.
Amatate kord läbi teeda. Sõddatate piimaga.

Rabarberi wõie. — 2 kg. rabarberi, 1 kg. sõhkrut,
½ lit. wett.

Rabarber loputatate, kooritate, lõigatate tükki-
deks ja keedetate sõhkrut ja weega tajasjeks wõieks.
Pannatje kuumalt, kuumas purki. Tarwitataate wor-
mide ja kookide walmistamijel.

Sulepatjade päewitamine ja pesemine

Sulepatju, mida ju talwel harwa saab põhjalikult
õhutada ja puhastada, peaks niid sõwel põhjalikult
õhutama ja päewitama. Suled, mis hoolimata iga-
päewajest sõppimijestki ajaajoolõul itka koguwad tãgara-
tesse, muutuwad jooja pãitehe ja õhu mõjul jälle paen-
duwaks ja pehmeks. Patjade n. n. päewitamist on kõige
parem ette wõtta enne tõumast, kui hommikune kaste
on kühwarud. Kestpãewa kõrwetaw pãite mõjutab liig
tugewasti padjarõiteid, mis jelle tõttu muutuwad
apraks ja rebeneda wõiwad.

Kui padjad on mõlemalt poolt pãitehest tõulisti läbi-
soojendatud, flopitate nad hoolikalt mõlemalt poolt
paenduwa pillbroo kepiiga läbi. Siis eenaldataate neid
kolm puhata rãtiga. Padjarõide wãiksemad wead, mis
sõppimijee juures tulewad, tulewad tohe ära paran-
dada.

Padjarõide pesemine pole mitte kerge ja nõuab
palju kannatust ja hoolt. Kui haiged, eriti aga meil,
kus sagedad rãstõhusõiged, on kannanud sulopatjadel,
tuleb jeda siiski teha ning jellots on jällegi juwi kõige

kohasem aastaaeg. Padjakott tuleb ühest otsast umbes 15—20 sentimeetri paksusest lahti harutada. Siis õmmeldakse marlest või mõnest teisest õhukesest riidest vastavalt juur kott, mille ühes otsas on sama juur avaus. Mõlema koti avaused traageldatakse kottu ja puistatakse siis juled marlakotti ümber. On kõik juled teises kottis, harutatakse kottid üksteisest lahti ja sulgi sijaldava kott õmmeldatakse nüüd kinni. Padjakott pöördakse pahema poolega väljale, juled forjatakse küljest ära ja pannakse väiksesse kotti. Siis klopitatakse padjakotti tubliski puhtaks, pestakse sooja jeebivees kaks kuni kolm korda, tarviduse korral veel rohkem, kuni nad on täiesti puhtad.

Õhukesed sulakottid pistetakse nüüd kõige täiega kuuma jeebivee, millele vähe soodat lisatud, pestakse tubliski läbi, pannakse uuesti puhta sooja jeebivee sisse, lastakse kuni 10 minutit jeebivee sees keeda, siis loputatakse ennem sooja, siis külma veega seni, kui veidi on päris selge ja puhas. Gimelele loputusveele võib lisada vähe hõlvi, kirid mitte palju. See hävitab kõik piilid.

Kui siis sulakottid ehtewaadlikult ühelkõne veidi välja vigistatud, pannakse ta õue wabalt rippuma, nii

et veidi ära tikkuda saab. Siis laotakse kott nõbrile, ennem sooja warjulisse kohta, pärastpoole päikese kätte. Täielise kuivamise järele on juled nagu uued — paenduvad, kerged ja pehmed.

Wida paremad olid juled, seda parem mõjub neile ka pesemine. Halwad juled ei saa ka pesemise tõttu heaks — seda tuleb meelespidada, et mitte pettuda.

Kui juled ja padjariided on kuivad, rullitakse ja tarviduse korral triigitakse wiimased. Siis harutatakse sulakottide avaused jälle, traageldatakse nad padjakotti külge ja puistatakse juled neisse tagasi. Wärskest täidetud patju klopitatakse kergelt pilliroo kapiiga ja pannakse nad veel mõneks tunniks ennelõunat väljale. Nüüd on padjad jälle nagu uued, nii puhtuse kui pehmuse poolest.

Sulgi, mis niiskuse mõjul kokkuvajunud on, saab jälle wärskendada järgmiselt. Nad puistatakse kuivalt pesukatlasse, mille alla tehtud väike tuli ja segatakse neid hoolikasti läbi. Soojuse mõjul paisuvad juled jälle lahti, tolm ja muu prügi langeb katta põhja. Sel puhastamise wiisil on aga jee pähe, et lastijed juled kergesti lendu tõusevad ja nende käsitamine üldse tülikas on. See pole jee nii põhjalik kui pesemine.

Paitamine

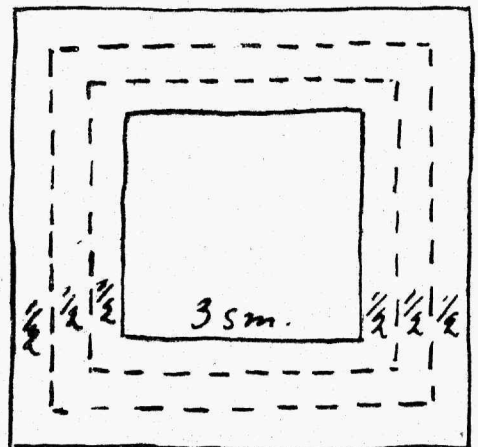
Kui katkiläänud pesu ehk riidet waatleme ning otsejule tuleme teda paigata, peame muretsema siindisat riidet paitamise jaoks. Sageli on aga paigatav egi juba pleekinud, kuna riide, mida meie paitamiseks tarvitame, oma loomuliku wärmiga on. Sarnasel juhul peame paigariide panema pleekima, ehk läbi pesema, selle järele, kui palju paigatav riide on kaotanud oma wärmi.

Paita võib kinnitada ühekorde või kahekorde õmblusega. Kahekorde õmblusega pait võib olla riide paremal või pahemal pool. Asetame paiga paremale poole, siis nimetame seda kattepaigaks, ent ümberpöördukt täitepaigaks. Et walmis pait wõimalikult vähe näha, peame ka walima kohase paitamiswiisi.

Tarwitades kattepaiga wiisi, peame tasandama augu ääre. Tuleb silmas pidada, et riide tarwitades kulub õhemaks ja, kui koge ei paigata, kulub auk juuremaks. Sellepärast peame enne paitamist ära lõikama õhukesed ääred ja paiga augu kindlaks määrama. Paita lõigates peab tähele panema, et paiga riide kui ka auk peab olema riide lõnga järgi. Walget riidet paigates tarwitame madalõmblust, mille laius 1/2 sm. Kirju riide juures võib tarwitada kitsamat ja laiemat õmblust joonte ja ruutude järgi, et ta wõimalikult vähe näha paistaks.

Kui walmis õmbluse laius on 1/2 sm., peame iga paiga külje juure armama 1 1/2 sm. ja seda arvesse wõttes peame paiga lõikama 3 sm. laiema ja pikema, kui seda on auk. On aga madalõmblus pikem või laiem, tuleb ka paigale juure arvestada samawõrra.

Joonisel nr. 1 on näha paigatav auk, mille iga külje on 3 sm. pikk. Kui selle arvestame juure, peab paiga juures olema 6 sm. iga nelja nurga küljel.

$$1\frac{1}{2} + 3 + 1\frac{1}{2} = 6\text{ sm.}$$

Joon. Nr. 1

Paiga suuruse määramine augu järele

Paita lõigates peab veel silmas pidama, et lõime ja koelõngade juure oleks paigal sama kui paigataval riidel. Mustri riide juures tuleb pait mustri järgi paigutada. Riides, mille lõngad on sisse koetud, lõikame ikka riidelõnga järele, kuna riidest, millele joonistus trükitud, tuleb pait joonistuse järgi asetada.

Paiga äärest pöörame õmbluse pahemale poole, augu äärest aga paremale poole ja nurga teeme $\frac{1}{2}$ jn. laiuses ristli riide lõngade üle. Käänatakse lõnga jär- gi teravate käänetega, mis nõela otjaga tõmmatakse riidele jooned.

Siis seame paiga augule, nii et kõik küljed on

ühelajused. Kinnitame paiga nõõpnõeltega ja traageldame mm. laiusest mõlemalt äärelt. Käänatud ääred nii paigal kui ka augul õmbluse kiini palis- tuspistel. Nurgad olgu teravad ja ilusad, et paif eemalt vaadeldes mitte ei oleks märgatav.

(Järgneb).

Tolm ja selle vastu võitlemine

Tolm on iga perenaise ägedam vaenlane, mille vastu alaliselt tuleb võitlust pidada, kahjuks on aga sõja- riistad, mida perenaine käsitleb tolmu vastu, nagu tol- mulapp, tolmuhari jne. väga puudulikud, nii et võit- lus tolmuaga ikka kaunis tagajärjetu on.

Silmaspidades juurt hädaohtu, mis tolmuks peitub meie terrassile, eriti meie hingamisorganidele, on üt- lemata tähtis hoolitseda, et meie korterites leiduks võimalikult vähe tolmu. Ülalnimetatud abinõudega, nagu tolmuurapiga, ei saa me jões juunas kuigi kaugele ja ka, praegu vaid üfifikutel majapidamistes olemasolevad elektri tolmuimejad eemaldavad vaid olemasoleva tolmu ja ei kaitse meid selle eest. Nagu iga muugi palje juures, nii on ka siin: tolmu vastu võitlemine ei pea seisma mitte ainult juba olemas- oleva tolmu eemaldamises, vaid peab püüdma sinna- poole, et võimalikult vähe tolmu tekiks.

See polegi nii väga raske, nagu harilikult arva- takse. Korterites leiduv tolmu ei tungi sinna mitte nii juurel määrval, nagu tavaliselt arvatakse, läbi akna ja uste, vaid peaaesjalikult kantakse ta sinna jalgadega. Täpsed uurimised on näitanud, et ainult 10 protsenti

tolmu tungib korteri aknate ja uste kaudu ja et teist- mijest 90 protsenti saabaste küljes jisse kantakse.

Dstarbetohane tolmu vastu võitlemine peab siis algama sellest, et katjuda vähendada jissekantava tol- mu hulka. Tuntud jalarauad ja matid on vaid väga puudulikud abinõud selleks. Selle vastu on tõesti hea mõjuga kõik nõndanimetatud „tolmusidumvad õlid,“ mida saab osta odava hinna eest igast rohupesti või apteegist.

Mõne niijuguse õliga tuleks õlitada trepid, eestkõ- jend ja jne. Oli peatub ka linoleumis. Kõrge peale õli- tamise on põrand vähe niiske, kuid õli kuuwab ruttu. Siis ei tunnegi ta olemasolu. Kui nüüd kõndida por- iste või tolmuaste jaaabastega jarmajel õlitatud põran- dal, ei saa jaaabastest eralduv tolmu korteris laiali len- nata, vaid ta seob end õliga. Ka jaaapatald saab vähe õlileks ja tolmu tema küljes jeeaga hädaohutaks teistelegi tubadele.

Jalub sellest, kui meie õlitame põrandaid iga kolme või nelja kuu järele. Õlitatud põrandat võime niiske lapiga puhastada, õli ije pole jugugi märgatav, kuid jee kühne abinõu aitab meid tublisti meie püüdumises hoida oma korterit tolmuvaba.

Marjapõõsad sügisel

Toimetuse eelmärkus:

Kuigi praegu on sügis veel kangel, too- me siiski juba aegsasti eeloleva kirjutuise. Selle põhjal mõib perenaine juba nüüd, aias liitub ja töötades, teha tava ja aeg- sasti valmistada oma sügiselised tööd marjapõõsaste kallal, ka valmistada kuulata uusi, istutatavaid põõsaid ja sorte.

Viimased marjad on põõsastelt nopitud. Sügis on kätte jõudmas. Kuni jõitrapõõsastel ilutsejid pima- sed marjabarad, oli aial palju külgetõmbejõudu. Sinna jooksid heameelega lapsed, sinna läksid käiskas- wanud maitsvaid marju noppima põõsastelt. Samal põhjusel ka linnud armastasid aeda külastada ja ije- gi kanad viibisid heameelega põõsaste all, kus neile laud oli alati rikkalikult kaetud. Kõige rohkem marju noppis viist siiski perenaine, ning valmistas neist kõitjugu hoidiseid, et ka külmal porijel sügisel, lumi- sel talvel, kevadel ja ijege veel tuleval jüvel oleks võimalik ka jutada toitudeks marjapõõsaste tooteid. On hea, kui saab marju omaist aiaist. Turul on mar-

jad kallid ning ei ole igale ihele kättejadamad. Sel- sepärajt peaks küll igakits, kellel on ka jutada mõni vähene lapikene aiamaad, istutama sinna ka mõned marjapõõsad. Enamasti leiamegi, et jee nõnda on. Siiski on meil jagedasti valmistamas teatud iifskõif- jus mitte iifsi marjapõõsaste, vaid fogu viljapuuaia vastu. Väga jilnatõrkam on jee jagedasti meie ta- ludes, kus digusepärajt aiale peaks jagatama suur- mat kähelapanu. Nähtuist pole siiski raske jeketada, kui tuletada omale meelde, kui raskest mõitleb meie põllumees wilejtate ilmaoludega, kui palju küub tal aega igajugusteks töõdeks, mis heade ilmadega jaa- fid kiiresti lõpetatud. Kes peab talus aia eest hoolit- jema? Peremees on põllul, perenaine laudas ja koo- gis. Kui jääb mõni minut aega, peab perenaine oma- feste riideid korraldama, pesema, lappima, nõeluma. Waewalt leiab ta aega juituda, nagu kõik teijed, pea- ledõmajele uinatuks. Siiski juuremalt jaolt on jee perenaine, kes mitmekümne töõde kõrwalt warastab aega ka aia jaoks. Hoolas perenaine teab, et ei saa

loigata, kui pole fiilitud, ning et ka aed nõuab hooft, kui talt tabetakse jaaki. Ka marjapõõjad, mis paljuis fohtades feijawad puundutamata kümneid aastaid, wawawad korraldawat fätt.

1. Sõjtrad ja karumarjad.

Põõjaste jügijene rawitus.

Wõõdapääjematuks tööks jügijel on põõjaste puhastamine. Demaga wõib alguft teha kofe peale marjade foristamiift, ning jattatakse aja ja wõimalufe mööda kuni jellega lõpule jõudmiseni. Ära loigata tulewad kõit kuivanud, wigafed ja wanad nõrgaltkandwad offjad; kõit offjad, mis liiga maha langenuid; kõit ristifaswanud, teift offi hõõruwad offjad; kõit nõrgad ja liig tihedalt kaswanud noored fewadised wõjud. Põõjast peab nii ära puhastama, et igal offjal olefs ruumi kaswada. Siis pääjeb ka päife paremini iga marjakobara juurde, ning marjad kaswawad magufamad. Juurteft woolab müüd kogu jõud kaswama jäetud õkstesfe, mille tõttu kogu põõjas kofjub ja tulewafel juwel walmistab juuri mahlafaid marjakobaraid.

Peale puhastamise on wäga tähtis igal jügijel teostada põõjaste loifamiift, mis eriti tähtis jõstarde juures. Nimelt lihendatakse $\frac{1}{2}$ wõrra kõif üheaastajed kaswud, millega jaamutatakse, et need hakkawad harmemema, ning et neil tekkib rohkem õiepungi. Põõjast puhastades ja loigates peab tähele panema, et põõsas omaks munafuju, unida jaamutatakse, kui põõjatiini hoitakse fõrwalokstest puhas umbes 30—60 jn. fõrgusen. Sarnane kujuk wõimaldab päife ja õhu kõige paremat ligipääsu, millel on suur mõju toodangu rohkusele ja headusele. Wanade õkste äraloifamiiftel on weel see tähendus, et jellega põõjast järk-järgult noorendatakse. Teatawasti annawad kõige juuremat jaaki 2—3-aastased offjad, kuna wanematel jaak wäheneb ja 8-aastastel koguni ära jääb.

Tähtsamate rawimistöõde hulka kuulub põõjaste üleskõhendamine labidaga maapinda üleskaewates umbes $\frac{1}{2}$ jala jügawufelt. Üleskaewatud maapinnalt tulewad umbrohujuured kõit ära korjata. Geskujulitus aias hoitakse marjapõõjaste alune kogu juwe umbrohuft puhtana, ning kõbitatakse 4—5 lorda juwe jookful. Wäga kõhendamiife läbi wõimaldatakse õhule parem ligipääs juurtele.

Siina ülafnimeatunud töõd on ühejugufted nii jõstarde kui ka karusmarjade juures, tuleb wiimaste rawitsemift täiendada weel järgmifelt: Kui on aias karusmarjade jahufastehaiguft, peab jügijel tingimata kõit mustad marjad põõjastelt ära noppima ja ära põletama. Põõjad tulewad wõimalikult harwendada ja noorteft jama juwe wõjudeft nõrgad ja eriti haiged (haigufe puhul on ülemine warreots muftjaspruun) täiesti fõrwaldada, jättes kaswama noorteft ainult ükfiikud tugewamad. Fewadel enne pungade puhkemiift tulewad põõjad rauawitriooli + lubjafeguga üle pritsida, milleft edaspidi pikemalt.

W ä e t a m i n e. Yga 3—4 aasta tagant jügijel tuleb sõjtrapõõjaid jõnnikuga wäetada. Kõhendatud mullale laotatakse ühetajajelt peenike käärimud jõnnik, ja kaewatakse labidaga fergelt mulla alla. Suwe jookful wõis põõjaid lahjeudatud wirtjaga walada. Siigijel wõib kangemat wirtja walamifeks tarwitada, kuid nii, et see mitte otjekofe põõja juurtele ei jattuks. Sõnniku ja wirtja ajemel wõib kumjwäetifi tarwitada (Tõili jaspetrit, kaaliwõõla wõi kainiiti, superwõõwaati) mis üle aasta fewadel mulda paigutatakse. Heaks wäetisaineks marjapõõjastele on ka kompost ja puutuhk, milline sõjaldab rohkesti kalit ja wõõworit. Wiimajeid wäetisaineid tarwitatakse rohkem karusmarjade wäetamifeks, samuti ka kondijahu, jelt karusmarjapõõjad ei kannata igaford laudajõnnikuga wäetamiift. Neäranis peab hoiduma karusmarja põõjastele wärsket jõnnikut tarwitamast. Käärimud liihikeft jõnnikut wõib karusmarja põõjastele jelt juhufel tarwitada, kui teda ettewaatlikult mulda paigutatakse, nii et ta juurte külge ei puutuks. Üle aasta jügijel wäetatakse karusmarjapõõjaid puutuha kompostimulla ja kondijahuga.

I s t u t a m i n e. Nii sõjtra- kui karusmarjapõõjaid on kõige kohajem istutada warafel jügijel, jelt siis jaawad põõjad enne fiilmatulekut weel juurduda, ning fewadel hakkawad aegjasti kaswama. Fewadel hakkab marjapõõjastes mahf warakult liikuma, jellepärast ongi fewadel põõjaid ebasõõmitaw istutada. Enne istutamife alustamiift tuleb nõu pidada, kuhu olefs sõõmitaw istutada sõjtraid, kuhu karusmarju. Siin tuleb silmas pidada, et punajed (ja walged) sõjtrad lepimad igajugufe maaga, kuna mustad sõjtrad ainult rasfes niiskes mullas hästi kaswawad ja rohkesti jaaki annawad. (Järgneb.)

H. Brauer.

	<h2 style="margin: 0;">Käsitöö ja riietus</h2>	
<p style="margin: 0;">Toimetanud Renate Põlendit</p>		

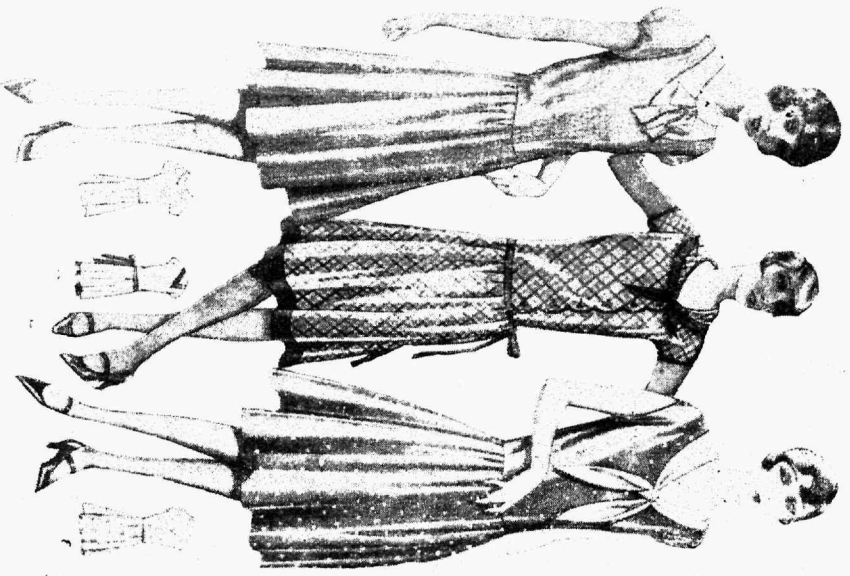
Räsitöö.

Nr. 1. Laudlina kaunistus wärwiliiste lõngadega. Tarwitatud pärlõngu C. B. kaardi järgi pleekimata linafele riidele. Sõõlemifeks tarwitatakse jega- ja sipepistet. Wärsid muftriihsel märgitud.

Nr. 2. Ülekäterätiku kaunistus. Sõõmefud maa linafele riidele C. B. mulinu lõngadega jega- ja sipepistet. Muftriihsel lõnga numbrid märgitud.

Nr. 3. Liniku kaunistus ühewärwiliise lõngaga. Pistet muftriihsel märgitud.

Pr. 1. Sannefeit tre-
tongit moige pluniga.
Sretongi tarvitataffe lare-
nate kleit õndlemifets
3,25 m. fm. lai ja moiget
battsi 1½ m. 110 fm. lai.
Sõige lõttelehel nr. 14—21.

Pr. 2. Sõhne kleit moige-
punaletõ pehmilakalef vris-
bet. Kannitatand punate
ribega ja nõõpidega. Miiet
tarvitataffe 3,90 m. ja
kannistulef 1 m., mäsle-
mad 80 fm. lai.

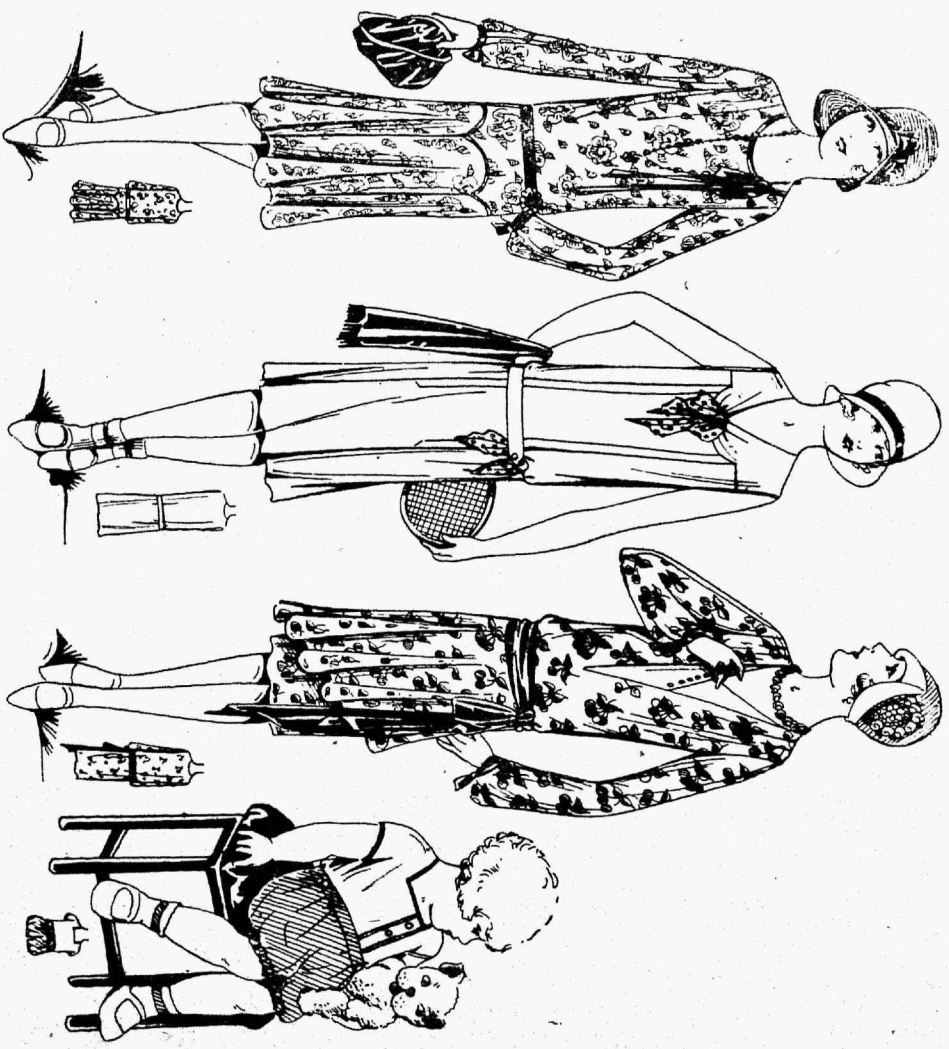
Pr. 3. Sannefeit õhute-
fet trelongit, kannitatand
moige batti halltraga.
Sretongi lähob 4 m., 80
fm. lai ja battsi 60 fm.,
110 fm. lai.

Pr. 4. Martifetõ lumis-
kleit kannitatand lõõnava-
tulise ribega. Sõige lõtte-
lehel nr. 1—4.

Pr. 5. Sõhne porõffetõ.
Sfittõfõ kannitatand mois-
lib. Sõige lõttelehel nr.
5—7.

Pr. 6. Sõia kätõsega
fitti kleit määrmilise meesi
ja nõõga. Sõige lõttelehel
nr. 8—11.

Pr. 7. 1 a. poittõle
mängu ilfõõõ. Sõige lõt-
telehel nr. 12—13-m.

Nr. 8 ja 9. Lütarlapse ja poeglapse põlled, kaunistatud väikeste ilustustega.

Nr. 10. 1½ aastase poisike mangu ülikond. Materjalis kasutatakse triibulist rootši riidet püksiks ja pluusjeks valget pesuriidet.

Nr. 11. 1 a. tütarlapse kleit kirjust pesuriidest. Kleidi ääred õmmelbud jämp pistel.

Nr. 12. 2 a. poisike mangu ülikond jilki riidest. Kaunistatud jämbulise paelaga. Väike lõitehel nr. 22—25.

Tellige ja lugege 1. juulist

Naiste Häääl't

Teadmiseks kõigile

„Naiste Häääl'e“ sõpradele!

Pakume teile kingituseks allnimetatud tarvikud ja väärtuslikud asjad: Singeri õmblusmasin, kohvergrammofon, hõbe käekell ja kohviserviis. Kõikide „Naiste Häääl'e“ lugejate vahel, kes ajakirja aastatellimise 15. okt. s. a. ühes rahaga talitusele ära saanud, loosime sel päeval ülalnimetatud võidud välja

Tellige aegsasti „NAISTE HÄÄL't“ 1929. a. peale

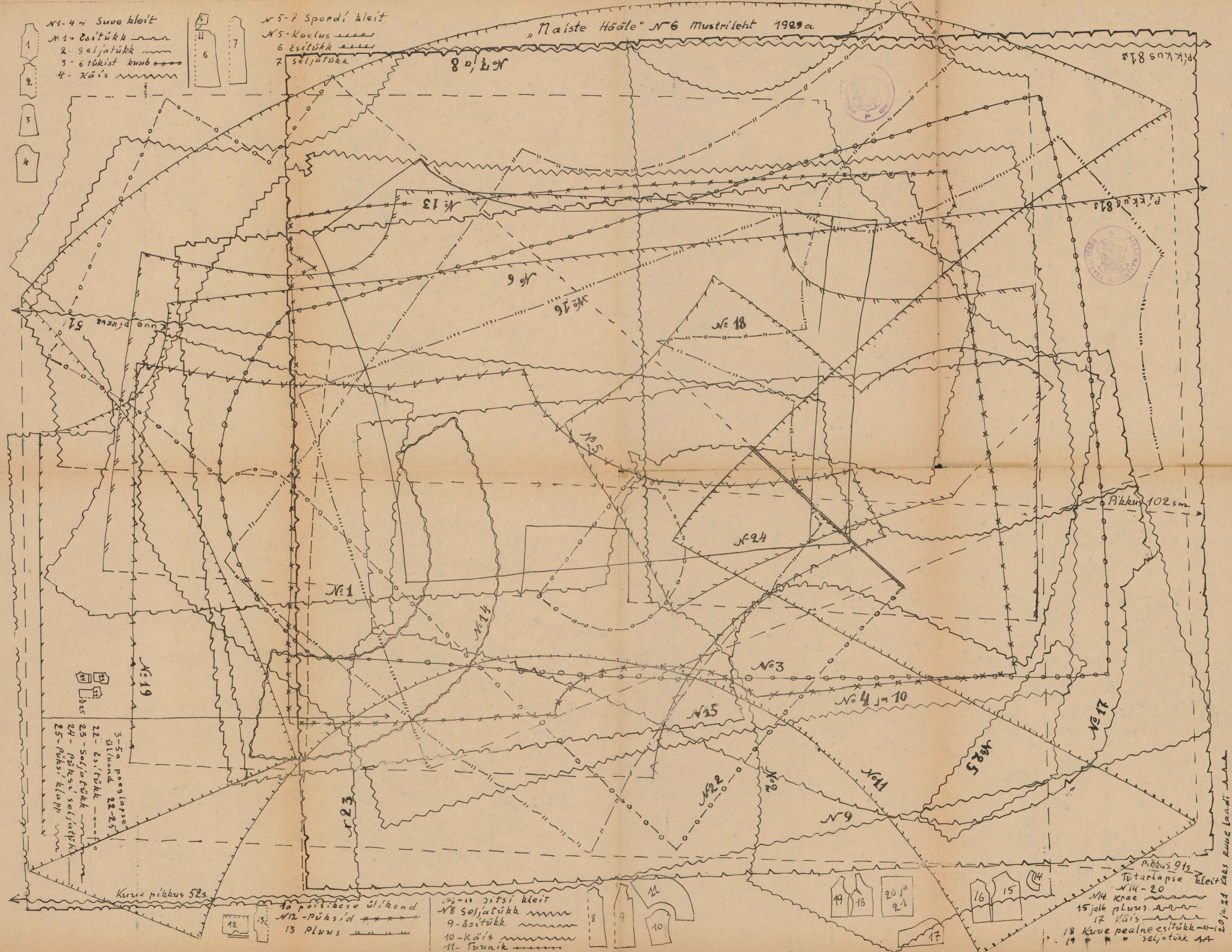
"Maiste Hääle" №6 Mustri leht 1929 a.

№1-4 Suve kleit

№5-7 Spondi kleit

- 1- Esitükk
- 2- seljatükk
- 3- 6 tükist kumb
- 4- Käis

- №5- Kaelus
- 6- Esitükk
- 7- seljatükk

- 3-5a poegilapse ülikond
- 22- Esitükk
- 23- Seljatuük
- 24- Püksid seljatuük
- 25- Püksid klapp

Kuu pikkus 52s

- 10- Püksid ülikond
- 12- Püksid
- 13- Püksid

- 14- Püksid
- 15- Seljatuük
- 16- Esitükk
- 17- Käis
- 18- Tünnik

- Pikkus 91s
- Tütarlapse kleit
- 14- Knae
- 15- jalk pluss
- 17- Käis
- 18- Kuu pealne esitükk
- 19- seljatükk AA

20 ja 21 Käs rüü laadi